



David Bernardini

ΤΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ ΔΕΙΧΝΕΙ ΚΑΤΑΙΓΙΔΑ

Οι αναρχικές Μαύρες Μονάδες
ενάντια στον ναζισμό

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

David Bernardini

ΤΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ
ΔΕΙΧΝΕΙ ΚΑΤΑΓΓΙΔΑ

Οι αναρχικές Μαύρες Μονάδες
ενάντια στον ναζισμό

Ελευθεριακή Κουλτούρα

Το βιβλίο του Ντάβιντ Μπερναρντίνι *Il barometro segna tempesta. Le Schiere Nere contro il nazismo*, εκδόσεις «La Fiaccola», Ραγκούζα 2014 μεταφράστηκε από τον Παναγιώτη Καλαμαρά, ετοιμάστηκε στο Εργαστήρι της Ελευθεριακής Κουλτούρας και κυκλοφόρησε στη μητρόπολη Αθήνα το καλοκαίρι του 2015 σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων. Την επιμέλεια της έκδοσης είχε η Άννα Τσουλούφη-Λάγιου και το εξώφυλλο έφτιαξε ο Ηλίας Διάμεσης (με βάση ένα σχέδιο του El Lissitzky). Θερμές ευχαριστίες στον Γιάνο για την απόδοση των γερμανικών λέξεων στα ελληνικά. Κεντρική διάθεση Πανεπιστημίου 64, τηλ. επικ.210.38.04.525

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κρατάτε στα χέρια σας ένα βιβλίο σχετικά με μια ιδιαίτερη φάση της σύγχρονης ιστορίας, γραμμένο από έναν συγγραφέα που τα επόμενα χρόνια είναι σίγουρο ότι θα συνεχίσει να βγάζει μικρά διαμάντια όπως αυτό για τις Schwarzen Scharen, τις Μαύρες Μονάδες.

Ο David Bernardini δεν είναι μόνο ένας θαρραλέος ιστορικός, που γνωρίζει τα αρχεία και στη συγκεκριμένη περίπτωση και τη γερμανική γλώσσα, αλλά είναι και ένας άριστος αφηγητής, έχοντας κατανοήσει ότι δεν αρκεί να καταγράφει κανείς τα ιστορικά δεδομένα, αλλά πρέπει να ξέρει και να τα διηγείται, και διαβάζοντας τη σύντομη εισαγωγή του θα καταλάβετε για τι πράγμα μιλώ.

Η περίοδος μεταξύ του 1914 και του 1945, όπως μας θυμίζει ο συγγραφέας, σηματοδεύτηκε ανεξίτηλα από μια σειρά σημαντικών γεγονότων: επαναστάσεις, κρίσεις, αντεπαναστάσεις και πόλεμοι. Αυτά τα χρόνια, πυκνά γεγονότων, καθόρισαν μια ουσιαστική αλλαγή στη στρατευμένη πάλη, που χαρακτηρίζεται πλέον ολοένα και περισσότερο από μια ιδιαίτερη συμβίωση πολιτικής, βίας και κουλτούρας, με την οποία συνδέονται συγκεκριμένες γενεαλογικές διαδικασίες: διάφορες ομάδες του επαναστατικού γαλαξία αποφασίζουν να αμφισβητήσουν το μονοπώλιο της κρατικής βίας και αντιλαμβάνονται την επείγουσα ανάγκη για αυτοάμυνα. Ένα παράδειγμα όλων αυτών μας δίνει η περίπτωση των Arditi del Popolo [Θαρραλέοι του Λαού] στην Ιταλία, που ήδη από το καλοκαίρι του 1921 αποφασί-

ζουν να οργανωθούν και να εξοπλιστούν ενάντια στον φασισμό. Το ίδιο θα κάνουν και οι Μαύρες Μονάδες, που θα σχηματιστούν οκτώ χρόνια μετά τους Arditi del Popolo, το 1929, προκειμένου να αμυνθούν απέναντι στη ναζιστική βία.

Τα σημεία επαφής μεταξύ των δύο ομάδων είναι πολλά, κι έχει ενδιαφέρον να επισημανθούν οι διάφορες πλευρές τους: ο συμβολισμός, η χρήση του μαύρου χρώματος, η αυτοάμυνα κατά τη διάρκεια των πορειών των επαναστατικών οργανώσεων, η χρήση των τραγουδιών και των όπλων του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Όμως το πιο σημαντικό πράγμα που συνδέει τις δύο οργανώσεις είναι σίγουρα η αναγκαιότητα να μην αναθέτουν σε κανέναν την άμυνα απέναντι στις φασιστικές και ναζιστικές επιθέσεις. Γι' αυτό, ένα σημείο που δεν πρέπει να υποτιμηθεί, είναι ότι αμφότερες οι οργανώσεις προσπάθησαν να οικοδομήσουν ένα ενιαίο αντιφασιστικό μέτωπο: Η «Ένωση αναρχοσυνδικαλιστικού αγώνα "Μαύρη Μονάδα"» θέτει ως αναγκαιότητα την ένωση όλων των κομμάτων, των συνδικάτων, των εργοστασιακών συμβουλίων και των επιτροπών ανέργων σε μια αντιφασιστική οργάνωση άμυνας, οικοδομημένης από τα κάτω, με την προοπτική της δημιουργίας ενός κομιτάτου ενιαίας δράσης» («Der Syndikalist», νο 50, 1931).

Σίγουρα υπάρχουν και πολλές διαφορές, μια από αυτές είναι ότι οι Arditi del Popolo ήταν ένα κίνημα που σε λίγους μήνες κατάφερε να έχει χιλιάδες εγγεγραμμένα μέλη σε ολόκληρη την ιταλική χερσόνησο και κυρίως είχε προσελκύσει αγωνιστές από ολόκληρο το επαναστατικό προλεταριάτο: σοσιαλιστές, αναρχικούς και κομμουνιστές. Οι Μαύρες Μονάδες, αντιθέτως, ακόμη και τη στιγμή της μεγαλύτερης διεύρυνσής τους, μετρούσαν κάποιες εκατοντάδες αγωνιστές σε ολόκληρη τη Γερμανία και ήταν όλοι αναρχοσυνδικαλιστές αγωνιστές. Γεγονός μη αμελητέο και πολύ ενδιαφέρον είναι ότι οι Μαύρες Μονάδες είχαν πιο ξεκάθαρες ιδέες από τους Arditi del

Popolo, ήταν αναρχικοί και αντιμιλιταριστές και στο πρόγραμμά τους δεν περιορίζονταν να μιλάνε μόνο για την ένοπλη αντιναζιστική άμυνα.

Κάτι, αντιθέτως, που ενώνει θλιβερά τα δύο κινήματα είναι η ταχύτητα της εξαφάνισής τους (2-3 χρόνια ζωής) και η λήθη όπου οδήγησε η ιστορία των νικητών δύο κινήματα που αντέδρασαν δυναμικά στη ναζιφασιστική βία. Αξίζει να σημειώσουμε ότι στην Ισπανία του 1936, οι αγωνιστές των Μαύρων Μονάδων και των Arditi del Popolo βρέθηκαν μαζί, για μια ακόμη φορά με το όπλο στο χέρι, προκειμένου να πολεμήσουν εκείνο το τέρας που αποκαλούνταν φασισμός.

Ολοκληρώνοντας τον σύντομο πρόλογό μου σε αυτό το δοκίμιο του Μπερναρντίνι, θα ήθελα να επαναλάβω την κοινή μας άποψη ότι η ιστορία δεν αποτελείται μόνο από θύματα και δήμιους, αλλά και από ιδεώδη, αξίες, προτάγματα για τα οποία οι άνθρωποι μάχονται. Η ιστορία πρέπει να βγει από τα τείχη των πνευματικών και φυσικών περιορισμών της ακαδημίας, πρέπει να βρει τη δύναμη να μιλήσει για τους αγωνιστές, τους ακτιβιστές που προσπάθησαν να καθορίσουν οι ίδιοι το μέλλον τους. Η ιστορία δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι μόνο εκείνη των νικητών, η ιστορία μας είναι εκείνη των Μαύρων Μονάδων, των Arditi del Popolo και τόσων άλλων μικρότερων ή μεγαλύτερων ομάδων που στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα μας δίδαξαν με τη δράση τους ότι ακόμη και σε πολύ δύσκολες συνθήκες είναι δυνατό να επιλέγεις να μην αναθέτεις σε κανέναν το φαντασιακό και την οικοδόμηση ενός καλύτερου μέλλοντος.

Μου αρέσει να σκέφτομαι εκείνον τον νεαρό, που ντυμένος στα μαύρα και με το όνομα Eugen Benner, στις 13 Νοέμβρη 1931 στους δρόμους του Βούπερταλ, αφού είχε πυροβολήσει και τρέφει σε φυγή μια πολυάριθμη ομάδα των SA, παρέμεινε ακίνητος στο μέσο της πλατείας με το πιστόλι του στο χέρι

στραμμένο στον ουρανό, συλλογιζόμενος εκείνον τον νέο κόσμο που έχουμε στις καρδιές μας.

Andrea Staid

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Tον χειμώνα του 1931 έκανε πολύ κρύο στη Γερμανία. Μετά την κρίση του 1929, η ανεργία και η εξαθλίωση εξαπλώνονταν. Στο μεταξύ, το Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) [Γερμανικό Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα των Εργαζομένων] κέρδιζε έδαφος στο δρόμο, στις εκλογικές αναμετρήσεις, στα μυαλά, σε ολόκληρη τη γερμανική κοινωνία, μέσω των SA¹. Ναι, ήταν πραγματικά ένας κρύος χειμώνας εκείνος του 1931, ανησυχητικός, που διαπερνούσε το δέρμα και δεν υπήρχε τρόπος να τον αποφύγει κανείς.

Στις 13 Νοέμβρη εκείνης της χρονιάς, μια Παρασκευή, κατά τις 11 το βράδυ, στους δρόμους του Βούπερταλ σχεδόν δεν κυκλοφορούσε ψυχή, πέρα από πέντε νεαρούς ντυμένους ολόμαυρα, που βάδιζαν γρήγορα, επιστρέφοντας από ένα εστιατόριο. Οι τέσσερις από αυτούς κουβέντιαζαν ψιθυριστά, κάποια στιγμή κάποιος χασκογέλασε στο πλάι του Huhn, ο οποίος διεύθυνε τη συζήτηση. Ο πιο νέος της παρέας βάδιζε κάπως παράμερα: λεγόταν Eugen Benner, 19 ετών και χούφτωνε νευ-

¹Sturmabteilung (εν συντομία SA) [Ομάδες Εφόδου]: φτιαγμένες το 1921, γνωστές επίσης και σαν «φαιά πουιάμισα» λόγω του χρώματος της στολής τους, ήταν οι παραστρατιωτικές ομάδες του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος. Με εκατοντάδες χιλιάδες μέλη, οι SA αποτελούσαν τη μεγαλύτερη δύναμη κρούσης στη διάθεση του Χίτλερ.

στραμμένο στον ουρανό, συλλογιζόμενος εκείνον τον νέο κόσμο που έχουμε στις καρδιές μας.

Andrea Staid

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τον χειμώνα του 1931 έκανε πολύ κρύο στη Γερμανία. Μετά την κρίση του 1929, η ανεργία και η εξαθλίωση εξαπλώνονταν. Στο μεταξύ, το Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) [Γερμανικό Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα των Εργαζομένων] κέρδιζε έδαφος στο δρόμο, στις εκλογικές αναμετρήσεις, στα μυαλά, σε ολόκληρη τη γερμανική κοινωνία, μέσω των SA¹. Ναι, ήταν πραγματικά ένας κρύος χειμώνας εκείνος του 1931, ανησυχητικός, που διαπερνούσε το δέρμα και δεν υπήρχε τρόπος να τον αποφύγει κανείς.

Στις 13 Νοέμβρη εκείνης της χρονιάς, μια Παρασκευή, κατά τις 11 το βράδυ, στους δρόμους του Βούπερταλ σχεδόν δεν κυκλοφορούσε ψυχή, πέρα από πέντε νεαρούς ντυμένους ολόμαυρα, που βάδιζαν γρήγορα, επιστρέφοντας από ένα εστιατόριο. Οι τέσσερις από αυτούς κουβέντιαζαν ψιθυριστά, κάποια στιγμή κάποιος χασιογέλασε στο πλάι του Huhn, ο οποίος διεύθυνε τη συζήτηση. Ο πιο νέος της παρέας βάδιζε κάπως παράμερα: λεγόταν Eugen Benner, 19 ετών και χούφτωνε νευ-

¹Sturmabteilung (εν συντομία SA) [Ομάδες Εφόδου]: φτιαγμένες το 1921, γνωστές επίσης και σαν «φαιά πουκάμισα» λόγω του χρώματος της στολής τους, ήταν οι παραστρατιωτικές ομάδες του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος. Με εκατοντάδες χιλιάδες μέλη, οι SA αποτελούσαν τη μεγαλύτερη δύναμη κρούσης στη διάθεση του Χίτλερ.

ρικά το πιστόλι που είχε στην τσέπη του. Ο Huhn πρόσεξε τη σιωπή του νεαρού του φίλου, τον πλησίασε και τον ρώτησε αν ήταν εντάξει, χτυπώντας τον φιλικά στην πλάτη. Ο Eugen τινάχτηκε από τα χτυπήματα εκείνου του δυνατού και γεμάτο κάλους χεριού. «Χέρια οικοδόμου», σκέφτηκε, αυτή ήταν η δουλειά του Huhn μέχρι τη στιγμή της απόλυσής του κάνα μήνα πριν. Ο Eugen δεν πρόλαβε να απαντήσει στην ερώτηση του Huhn, αφού ξαφνικά ακούστηκαν, στον ευθύ δρόμο της γειτονιάς, πνιχτές κραυγές και φασαρία που όλοι, ενστικτωδώς, αναγνώρισαν: εκεί, όπου ο δρόμος έκανε μια στροφή για να βγάλει σε μια πλατειούλα, κάποιοι τσακώνονταν. Οι πέντε σταμάτησαν αμέσως, ενώ ο Eugen έσφιγγε ακόμη πιο δυνατά το πιστόλι του.

Εκείνα τα χρόνια, η κύρια αιτία των τσακωμών και των συνακόλουθων θανάτων και τραυματισμών στους δρόμους της Γερμανίας ήταν η πολιτική: ναζιστές εναντίον κομμουνιστών, κομμουνιστές εναντίον σοσιαλδημοκρατών, σοσιαλδημοκράτες εναντίον ναζιστών, όλοι εναντίον όλων. Και μετά αυτοί. Οι πέντε νέοι ντυμένοι στα μαύρα στάθηκαν ακίνητοι εκείνη τη νύχτα του Νοέμβρη και άκουγαν τη φασαρία που ερχόταν από την πλατειούλα, κρυμμένη από το οπτικό τους πεδίο, ακριβώς πίσω από τη στροφή του δρόμου. Ο Huhn έσπασε τη στιγμήα αινησία και κατευθύνθηκε με αποφασιστικότητα προς τα εκεί, με τους άλλους αμέσως να τον ακολουθούν. Ο Eugen δίστασε για μια στιγμή. Σκέφτηκε ότι μακάρι να μπορούσε να γυρίσει σπίτι και να μη σκέφτεται πια τους ναζιστές και όλα τα υπόλοιπα. Όμως αυτές του οι σκέψεις εξαφανίστηκαν αμέσως, αφού ήξερε ότι δεν μπορούσε να κάνει κάτι τέτοιο, όπως δεν μπορούσαν να κάνουν κάτι τέτοιο και οι τέσσερις σύντροφοί του. Ο Eugen θα ήθελε να μπορούσε να στρέψει το βλέμμα του στην άλλη πλευρά, να κάθεται και να κοιτάζει από το παράθυρο, αλλά δεν ήταν ικανός για κάτι τέτοιο. Κι έτσι αποφά-

σισε να ακολουθήσει τον Huhn. Οι πέντε ξεπρόβαλλαν στην πλατεία και είδαν μερικά μέλη της Reichsbanner² να δέχονται την επίθεση μιας μεγάλης ομάδας των SA. Μερικοί ναζιστές αντιλήφθηκαν τους πέντε νέους που μόλις είχαν ξεπροβάλλει και κινήθηκαν εναντίον τους. Ο Huhn ήταν ο πρώτος που αντέδρασε: το χέρι του, που με την ορμή της δουλειάς στην οικοδομή από παιδί έμοιαζε τώρα πια με φτυάρι, σφίχτηκε σε γροθιά και προσγειώθηκε στη μασέλα του πρώτου ναζιστή που βρέθηκε μπροστά του, ρίχνοντας τον στο έδαφος. Όμως αμέσως πλησίασαν άλλοι SA και ένας από αυτούς κατάφερε να τον χτυπήσει με μια σιδερογροθιά, ακριβώς κάτω από το μάτι. Ο Huhn έπεσε στο χώμα και ετοιμάστηκε για μια απελπισμένη άμυνα. Μερικοί ναζιστές ρίχτηκαν στο μεταξύ στους άλλους τέσσερις νέους.

Ο Eugen είδε να ρίχνεται πάνω του ένας τεράστιος SA, που τα μπράτσα του έμοιαζαν με βαρούλκα. Ο Eugen σκέφτηκε ότι θα μπορούσε να καταλήξει στις λίστες των νεκρών λόγω των πολιτικών αντιπαράθεσεων που δημοσιεύονταν στις εφημερίδες. Ο Eugen συνειδητοποίησε ότι ήταν μόνο 19 ετών και ότι η κηδεία του με τις σημαίες και τους συντρόφους να κλαίνε, μπορούσε να περιμένει. Ο Eugen θυμήθηκε το πιστόλι που είχε στην τσέπη και τους λόγους που το κουβαλούσε. Έβγαλε το πιστόλι, το έστρεψε πρώτα εναντίον του γιγαντιαίου SA που ετοιμαζόταν να του επιτεθεί, κι έπειτα έριξε στα γρήγορα τέσ-

² Reichsbanner Schwarz-Rot-Gold [Σημαία του μαυρο-κοκκινο-χρυσού Ράιχ], μια οργάνωση φτιαγμένη το 1924, αποτελούμενη από μέλη του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, του καθολικού Zentrum και του φιλελεύθερου κόμματος. Ο σκοπός της ήταν η υπεράσπιση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας είτε απέναντι στον ναζισμό είτε απέναντι στον κομμουνισμό.

σερις πυροβολισμούς στον αέρα. Προς το παρόν δεν ήταν ακόμη έτοιμος να σκοτώσει. Οι SA, μετά από μια στιγμή γενικευμένου πανικού, τράπηκαν σε φυγή και ο Eugen παρατήρησε με ικανοποίηση ότι ο γίγαντας ήταν εκείνος που έτρεχε πιο γρήγορα. Ενώ οι σύντροφοί του βοηθούσαν τον Huhn, με το πρόσωπο γεμάτο αίματα, να σηκωθεί, έφτασε η αστυνομία. Οι αγωνιστές της Reichsbanner σκόρπισαν βιαστικά, όπως και οι άλλοι τέσσερις μαυροντυμένοι νέοι. Ο Eugen Benner, αντιθέτως, έμεινε εκεί, ακίνητος, με το χέρι ακόμη σηκωμένο και το πιστόλι στη χούφτα. Ένωσε ότι όλα πήγαν καλά, ότι ήταν ακόμη ζωντανός και ότι είχε καταφέρει να τρέψει σε φυγή όλους εκείνους τους ναζιστές. Ο Huhn, βρίζοντας, του φώναζε να βιαστεί να φύγει, όμως ο Eugen ένωσε πολύ μακρινή τη φωνή του. «Πήγε καλά», συνέχισε να επαναλαμβάνει ενώ τον συνέλαμβανε η αστυνομία. Μπροστά στο δικαστήριο ο Eugen Benner θα υποστηρίξει ότι εκείνο το βράδυ είχε μαζί του το πιστόλι για να αμυνθεί απέναντι στις επιθέσεις των SA. Θα καταδικαστεί σε τρεις μήνες φυλακή³.

«Το βαρόμετρο δείχνει καταιγίδα»⁴ έγραψαν οι γερμανοί αναρχοσυνδικαλιστές στις αρχές της δεκαετίας του '30. Ο Eugen Benner, όπως και ο Huhn, συμμετείχαν στις Schwarze Scharen, ένα δίκτυο ομάδων που αποφάσισε να αγωνιστεί σε

³ Η αφήγηση αυτού του επεισοδίου βασίζεται στην ανασκόπηση των γεγονότων από την εβδομαδιαία αναρχοσυνδικαλιστική εφημερίδα «Der Syndikalist», νο 48, 1931. Για τους αδελφούς Benner (Fritz, Willy και August «Eugen» Benner) βλέπε Tánia Ünlüdağ, *Anarcho-Syndikalistin, Widerstandskämpfer, Rebellen. Drei Zugriffe auf Geschichte der Brüder Benner*, στο Andreas G. Graf, *Anarchisten gegen Hitler. Anarchisten, Anarcho-Syndikalistin, Rätekommunisten in Widerstand un Exil*, Lukas Verlag, Βερολίνο 2001, σ.225-251.

⁴ «Der Syndikalist», νο 28, 1932.

εκείνη την καταιγίδα, εμφανιζόμενο δημοσίως με ολόμαυρα και με την πρόθεση να τοποθετηθεί εναντίον του ναζισμού και υπέρ του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος.

Για τις Schwarze Scharen υπάρχουν ελάχιστα πράγματα στα γερμανικά και σχεδόν τίποτα στα ιταλικά⁵. Συνεπώς μπαίνει ένα πρωταρχικό πρόβλημα, σχετικά δηλαδή με τη μετάφραση του όρου. Το ουσιαστικό die Schar (-en) στα γερμανικά μπορεί να έχει διαφορετικές σημασίες: μονάδα, κοπάδι, σμάρι, σμήνος. Ανάμεσα στις διάφορες πιθανές εκδοχές, η επιλογή μου ήταν η λέξη «μονάδα», μιας και ακούγεται καλά η μετάφραση των Schwarze Scharen σαν Μαύρες Μονάδες, έκφραση ικανή, κατά τη γνώμη μου, να αποτυπώσει μια ιδέα ισχύος και μαχητικότητας, που συνεπώς υιοθετήθηκε προκειμένου να δείξει ένα σύνολο ομάδων μαχητικής αυτοάμυνας, χωρίς να παραπέμπει αναγκαστικά σε μια αυταρχική και милитарιστική σφαίρα. Επιπλέον, η αυτοπαρουσίαση που μπορεί να προκύπτει από τα (λίγα) ντοκουμέντα που παρήγαγαν οι Μαύρες Μονάδες δεν μας εξουσιοδοτεί με κανέναν τρόπο να επιλέξουμε μια έκφραση που παραπέμπει με κάποιον τρόπο στο ζωικό βασίλειο (κοπάδι, σμάρι, σμήνος)⁶.

⁵ Σε σχέση με αυτό, να θυμίσω ότι το μοναδικό άρθρο στην ιταλική γλώσσα, απ' όσο γνωρίζω, που ασχολείται με αυτό το ζήτημα, είναι το δικό μου στην «Av' rivista anarchica, με τίτλο «Le "Schiere nere" contro il nazismo», νο 382, 2013, σ.135-138.

⁶ Σε σχέση με αυτό, παραπέμνω στη μοναδική μετάφραση που υπάρχει στα ιταλικά, απ' όσο τουλάχιστον γνωρίζω, της υπό εξέταση εμπειρίας. Πρόκειται για το βιβλίο σε επιμέλεια Hans Müller-Sewing, *Heinrich Friedetzký (1910-1998)*, «Bollettino Archivio G. Pinelli», νο 16, 2000, σ.39-41, όπου η μεταφράστρια, Patricia Grassiccia, αποδίδει τις Schwarze Scharen σαν Μαύρες Μονάδες.

1.

Το περίγραμμα του αναρχισμού στη Γερμανία
μέχρι το 1919

Ο ιστορικός του αναρχισμού Max Nettlau εντοπίζει τις ρίζες του αναρχισμού στη Γερμανία στη λέσχη των Berliner Freien [Ελεύθερων του Βερολίνου], που φτιάχτηκε στις αρχές της δεκαετίας του '40 του 19^{ου} αιώνα και στελεχώθηκε από μια σειρά διανοουμένων προερχόμενων από την χειρωνακική αριστερά όπως οι Bruno και Edgar Bauer, ο Max Stirner και ο Arnold Ruge. Ωστόσο, η λέσχη διαλύθηκε λόγω της καταστολής που ακολούθησε τις ταραχές του 1848⁷. Ένα αναρχικό κίνημα άρχισε και πάλι να αναπτύσσεται από τις αρχές της δεκαετίας του '80 του 19^{ου} αιώνα⁸, αποκτώντας σημαντική βαρύτητα μόνο μια δεκαετία μετά, χάρη στη συμβολή πολυάριθμων νεαρών ακτιβιστών οι οποίοι, εκδιωγμένοι το 1891 από το Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD) [Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα], προσέγγισαν τον αναρχισμό στη βάση του κοινά αποδεκτά αντιοινοβουλευτισμού αλλά και της άμεσης δράσης.

⁷ Max Nettlau, *Breve storia dell'anarchismo*, L'Antistato, Τσεζένα 1964, σ.59.

⁸ Σε αυτή τη φάση η προπαγάνδα με την πράξη έπαιξε σημαντικό ρόλο και κυρίως ο Johann Most και η εφημερίδα του «Freiheit» («Ελευθερία»).

Σε χονδρικές γραμμές, τα χρόνια που προηγήθηκαν του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για τρία βασικά ρεύματα στο εσωτερικό του γερμανικού αναρχισμού⁹:

1. Η Anarchistische Föderation Deutschlands (AFD) [Γερμανική Αναρχική Ομοσπονδία], γεννημένη το 1903, κυκλοφορούσε την εφημερίδα «Der Freie Arbeiter», με ένα τιράζ 5000 φύλων στη Γερμανία και την Ελβετία το 1904.

2. Ο Sozialistischer Bund [Σοσιαλιστικός Σύνδεσμος], που ίδρυσε το 1908 ο Gustav Landauer, έθεσε ως στόχο του τη δημιουργία στους κόλπους της σημερινής κοινωνίας κοινοτήτων σε συνεταιριστική βάση, ως παραδείγματα της μελλοντικής σοσιαλιστικής ζωής.

3. Η Freie Vereinigung Deutscher Gewerkschaften (FVDG) [Ελεύθερη Ένωση των Γερμανικών Συνδικάτων], φτιάχτηκε το 1901 από ένα σχίσμα του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, του λεγόμενου «τοπικιστικού» ρεύματος και υπό την καθοδήγηση του Fritz Kater κυκλοφορούσε μια εφημερίδα, την «Die Einigkeit» [«Ενότητα»], έχοντας κατ' αρχήν 18000 μέλη, που το 1914 έπεσαν στα 6000.

Δίπλα σε αυτά τα τρία κύρια ρεύματα, υπήρχαν διάφορες ειδήσεις και πειραματισμοί λίγο πολύ διευρυνόμενοι, συνδεδεμένοι με περιφερειακές ιδιαιτερότητες και την καλλιτεχνικο-λογοτεχνική bohème, της οποίας, χωρίς αμφιβολία, πρωταγω-

⁹ Για την ιστορία του γερμανικού αναρχικού κινήματος βλέπε πιο συγκεκριμένα Ulrich Linse, *Organisierter Anarchismus im Deutschen Kaiserreich von 1871*, Duncker und Humblot, Βερολίνο 1969 και Andrew R. Carlson, *Anarchism in Germany*, The Scarecrow Press, Metuchen 1972. Για τη μορφή του Landauer, βλέπε Gianfranco Ragona, *Gustav Landauer anarchico, ebreo e tedesco*, Editori Riuniti University press, Ρώμη 2010.

μιστής στο ελευθεριακό στρατόπεδο ήταν ο Erich Mühsam¹⁰. Αυτός ο πλούσιος πολιτικός και πολιτισμικός ιστός καταστράφηκε με το ξέσπασμα του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου. Μόνο η FVDG, παρ' όλες τις δυσκολίες που αντιμετώπισε, μπόρεσε να διατηρήσει την οργανωτική της δομή κατά τη διάρκεια του πολέμου, καταφέροντας να επαναδραστηριοποιηθεί κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1918. Με την αποφασιστική συμβολή του Rudolf Rocker, που επέστρεψε στη Γερμανία μετά από πολλά χρόνια εξορίας, η FVDG μεταμορφώθηκε τον Δεκέμβρη του 1919 σε Freie Arbeiter Union Deutschlands (FAUD) [Ελεύθερη Ένωση των Γερμανών Εργαζομένων], υιοθετώντας την Prinzipienklärung des Syndikalismus [Διακήρυξη των αρχών του συνδικαλισμού]¹¹: πρόκειται για την πράξη γέννησης του γερμανικού αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος¹². Οργανωμένη περιφερειακά σε Arbeit-sbörsen [θύλακες εργασίας] και επαγγελματικά σε βιομηχανικές ομοσπονδίες, η FAUD κυκλοφορούσε την εβδομαδιαία εφημερίδα «Der Syndikalist» [Ο συνδικαλιστής] και συμμετείχε στους επαναστατικούς αγώνες που σημάδεψαν τη Γερμανία μέχρι το 1923, φτάνοντας να απαριθμεί περίπου 200000 ακτι-

¹⁰ Βλέπε σχετικά Alessandro Fambrini και Nino Muzzi (επιμ.), Erich Mühsam. Dal cabaret alle barricate, elèuthera, Μιλάνο, 1999.

¹¹ Rudolf Rocker, *Prinzipienklärung des Syndikalismus*, Verlag Syndikalist, Βερολίνο 1920.

¹² Για τη FAUD και το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα βλέπε επίσης: Erhard Lukas, *Arbeiterradikalismus: zwei Formen von Radikalismus in der deutschen Arbeiterbewegung*, Verlag Roter Stern, Φρανκφούρτη επί του Μάιν, 1976, Angela Vogel, *Der deutsche Anarcho-Syndikalismus*, Kramer, Βερολίνο, 1977, Gerhard Aigte, *Die Entwicklung der revolutionären syndikalistischen Arbeiterbewegung Deutschlands in der Kriegs- und Nachkriegszeit (1918-1929)*, FAU Βρέμης, Βρέμη, 2005.

βιστές. Αλλά ακριβώς εκείνη τη χρονιά, λόγω της υποχώρησης της επαναστατικής πλημμυρίδας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και της καταστολής, άρχισε μια αιμορραγία των εγγεγραμμένων μελών, όπως και μια μεγάλη απώλεια εδάφους στο εσωτερικό των εργοστασίων, στις οποίες η FAUD απάντησε με την προώθηση διαφόρων πρωτοβουλιών σε κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο¹³. Φτάνουμε έτσι στο 1929: ενώ η δημοκρατία της Βαϊμάρης περνά μια μεγάλη κρίση νομιμοποίησης, έρχονται οι πρώτοι απόηχοι του εθνικοσοσιαλιστικού κινήματος και της επικείμενης οικονομικής κρίσης. Η FAUD μπορεί ακόμη να απαριθμεί 10000 αγωνιστές, όμως μέσα σε λίγους μήνες θα μείνουν από αυτούς κατά τα 2/3 άνεργοι, οδηγώντας σε μια παράδοξη κατάσταση κατά την οποία ένα συνδικάτο είχε φτάσει να αποτελείται από αγωνιστές που στην πλειοψηφία τους δεν είχαν δουλειά.

Ωστόσο, κάτι άρχισε να κινείται στην ανατολική περιφέρεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Ξεινήσαν να κυκλοφορούν φήμες ότι στην Άνω Σιλεσία μερικοί αγωνιστές της FAUD έχουν ξεινήσει να αντιπαρατίθενται σωματικά στους δρόμους με τους SA, εμφανιζόμενοι δημοσίως ντυμένοι ολόμαυρα και με την πρόθεση να προωθήσουν τον αναρχοσυνδικαλισμό με μια οξύτερη προπαγάνδα και έναν εντονότερο ακτιβισμό.

¹³ Helge Döhring, *Syndicalism and Anarcho-Syndicalism in Germany: An Introduction*, FAU-IAA Βρέμης, Βρέμη 2006. Πρόκειται για την αγγλική μετάφραση του κειμένου «Syndikalismus und Anarcho-Syndikalismus in Deutschland. Eine Einführung», που υπάρχει στο βιβλίο Jürgen Mümken, *Anarcho-syndikalismus an der Fulda. Die FAUD in Kassel und im Widerstand gegen Nationalsozialismus und Faschismus*, Verlag Edition AV, Φρανκφούρτη, 2004.

Οι Μαύρες Μονάδες στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης

I. Εκεί που άρχισαν όλα: η Άνω Σιλεσία

Το επίσημο τέλος του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου επέφερε μια νέα σύγκρουση στην Άνω Σιλεσία. Για αρκετούς μήνες, πράγματι, η περιοχή διεκδικούνταν σιληρά τόσο από τους πολωνούς όσο και από τους γερμανούς εθνικιστές, με τους τελευταίους να μην καταφέρνουν να κρατήσουν το καλύτερο κομμάτι της. Κατά τη διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης η Άνω Σιλεσία έμοιαζε να έχει μια διπλή ταυτότητα: από τη μια πλευρά θεωρούνταν στην υπόλοιπη Γερμανία σαν μια ζώνη σαφώς αντιδραστική, εξαιτίας της μεγάλης διάδοσης του καθολικισμού, από την άλλη ξεχώριζε για το πολύ υψηλό επίπεδο πολιτικής και κοινωνικής σύγκρουσης. Πράγματι, σε μια αντιδραστική κυρίαρχη τάξη, δημιουργημένη από την ένωση της αριστοκρατίας της γης (τους junker) με τη βιομηχανική μπουρζουαζία, αντιτιθόταν μια πολυάριθμη εργατική τάξη, σιληρή, οργανωμένη και με ισχυρά πολυεθνικά στοιχεία, εξαιτίας της υπάρχουσας πολωνικής και τσεχοσλοβακικής μειονότητας¹⁴.

¹⁴ Όπως υπογραμμίζει ο Karl Heinz Roth, η εργατική τάξη στην Άνω Σιλεσία, όπως εκείνη στην κεντρική Γερμανία και στη Ρηνανία-Βεστφαλία, ξεχώριζε για τον πολυεθνικό της χαρακτήρα από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Βλέπε Karl Heinz Roth, *L'altro movimento operaio*.

Από το 1929 στην Άνω Σιλεσία επικρατούσε μια κατάσταση εμφυλίου πολέμου, που στην υπόλοιπη Δημοκρατία της Βαϊμάρης θα συμβεί κάπως αργότερα. Ο Χίτλερ χρησιμοποιούσε τις SA ιδιαίτερα απροκάλυπτα και αντιμετώπιζε την αντίσταση μιας κοινωνίας που αρχικά παράμενε σε μεγάλο βαθμό ξένη στα εθνικοσοσιαλιστικά κελύσματα, λόγω και των οργανώσεων άμυνας του εργατικού κινήματος. Γι' αυτό στην περιοχή υπήρξαν παροξυσμικές εξάρσεις βίας και κτηνωδίας, με κλασικό παράδειγμα την περίπτωση της Ποτέμπα, ένα μικρό χωριό της Σιλεσίας, όπου το καλοκαίρι του 1932, κάμποσα μέλη των SA εισέβαλαν στο σπίτι ενός κομμουνιστή και τον δολοφόνησαν μπροστά στα μάτια της μητέρας του, ποδοπατώντας στον λαιμό με τις αρβύλες, μέχρι να πεθάνει από ασφυξία¹⁵.

Στις αρχές της δεκαετίας του '20 η FAUD απολάμβανε μια καλή υποστήριξη στην Άνω Σιλεσία και προσπαθούσε να τοποθετηθεί πέρα από τις εθνικές συγκρούσεις, διατηρώντας επαφές και με τις αναρχικές οργανώσεις που υπήρχαν στην Πολωνία και την Τσεχοσλοβακία. Αφού υπέστη μια μεγάλη αιμορραγία των εγγεγραμμένων μελών γύρω στο 1923, από το 1928 το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα επανεργοποιήθηκε χάρη στην παρουσία νεαρών αγωνιστών, κυρίως ανέργων, ανάμεσα στους οποίους υπήρξε μια ισχυρή συνιστώσα πολωνών λιποτακτών, κυρίως καθολικών. Γι' αυτόν τον λόγο, τον Μάη-

Storia della repression capitalistic in Germania dal 1880 a oggi, Feltrinelli, Μιλάνο, 1977.

¹⁵ Στη συνέχεια ο Χίτλερ θα υπερασπιστεί δημοσίως τους δολοφόνους και, μόλις αναρριχήθηκε στην εξουσία, υπέγραψε ένα κυβερνητικό διάταγμα προκειμένου να βγουν από τη φυλακή όπου εξέτιαν ποινή ισόβιας κάθειρξης.

Ιούνη του 1930, κατά τη διάρκεια του 18^{ου} συνεδρίου της FAUD στο Βερολίνο, οι εκπρόσωποι της Σιλεσίας ζήτησαν να μην εφαρμοστεί ο κανόνας βάσει του οποίου οι συμμετέχοντες στο συνδικάτο έπρεπε να εγκαταλείψουν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.

Το σημείο αφετηρίας των Μαύρων Μονάδων δεν είναι, όπως ίσως θα φανταζόμαστε, το Μπρεσλάου (Μπρεσλάβια), οχυρό των αναρχοσυνδικαλιστών της περιοχής. Αντιθέτως, οι Schwarzen Scharen έλκουν την καταγωγή τους από την πόλη του Ράτιμπορ, που εκείνη την εποχή αριθμούσε πενήντα χιλιάδες κατοίκους, και στην οποία το 1928 η FAUD αριθμούσε ακόμη εξήντα μέλη. Οι αναφορές της αστυνομίας θεωρούσαν σαν «πνευματικό τους ηγέτη»¹⁶ τον Alfons Pilarski, εμπνευστή της δεκαπενθήμερης εφημερίδας «Freiheit»¹⁷, στην οποία συνεργαζόταν ένας άλλος ακτιβιστής από το Ράτιμπορ, ο Theodor Bennek, με τη σειρά του διευθυντής της «Ost-deutsche Rundschau»¹⁸. Η μαρτυρία του Heinrich Friedetzky μας επιτρέπει να δούμε την εξέλιξη μιας συνέλευσης της ομάδας της FAUD του Ράτιμπορ: «Η συνέλευση ξεκίνησε στις 8 ακριβώς. Γύρω στις 10 όλα τα σημαντικά ζητήματα έπρεπε να είχαν εξεταστεί, αφού οι πρώτοι ήδη αναχωρούσαν είτε για να επιστρέ-

¹⁶ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen". Eine antifaschistische Kampforganisation deutscher Anarchisten*, «Arciv für die Geschichte des Widerstandes und der Arbeit», vo 9, Germinal-Verlag, 1989.

¹⁷ Πρόκειται για τη «Freiheit. Politische Wochenschrift für Schlesien und Oberschlesien», που κυκλοφορούσε μεταξύ του 1928 και του 1933 στο Μπρεσλάου.

¹⁸ Η «Ostdeutsche Rundschau. Wochenblatt für das schaffende Landvolk», που κυκλοφορούσε στο Κένιγκσμπεργκ από το 1925, ήταν μια εβδομαδιαία εφημερίδα που συμμετείχε με έναν ιδιαίτερο τρόπο στις διάφορες καμπάνιες.

ψουν στην οικογένειά τους είτε επειδή έπρεπε να ζυπνήσουν πολύ νωρίς το πρωί για να πάνε στη δουλειά. Η πρώτη μισή ώρα αναλωνόταν στην επικαιρότητα, έπειτα, για περίπου μιάμιση ώρα υπήρχε μια πανοραμική επισκόπηση του κόσμου (δηλαδή μια συζήτηση για την αναρχική επιχειρηματολογία) και, στο τέλος, έμεναν ακόμη 10 λεπτά για τα οργανωτικά ζητήματα. Ότι δεν μπορούσε να οργανωθεί μέσα σε 10 λεπτά δεν είχε καμία αξία»¹⁹.

Οι Alfons Pilarski, Theodor Bennek και Georg Bennek (που δεν είχαν μεταξύ τους κάποια συγγένεια) αποτέλεσαν τον Οκτώβρη του 1929 τον πυρήνα της πρώτης γερμανικής Μαύρης Μονάδας. Από την αρχή η νέα οργάνωση παρουσιάστηκε δημοσίως με ολόμαυρη στολή, αποτελούμενη από πουκάμισο, παντελόνι, μπερέ, ζωστήρα και αορτήρα. Το σύμβολό της, πάνω στον μπερέ ή στην αγκράφα του ζωστήρα, ήταν ένα ντουφέκι που σπάει στη μέση.

Αν και ανήκε στη FAUD, η Μαύρη Μονάδα του Ράτιμπορ δρούσε ανεξάρτητα και ξεχώριζε για την έντονη δραστηριότητά της. Πράγματι, οργάνωνε πορείες, δημόσιες συνελύσεις, γιορτές τις καλοκαιριάτιες νύχτες, προπαγανδιστικές εξορμήσεις με μηχανοκίνητα μέσα στην ύπαιθρο και σε κωμοπόλεις της μεθορίου, προκαλώντας μεγάλη εντύπωση ακόμη και στους αγρότες εργαζομένους²⁰.

¹⁹ Hans Müller-Sewing (επιμ.), *Heinrich Friedetzky (1910-1998)*, όπ.π., σ.41.

²⁰ Αυτό τη συνέδεε άμεσα με τη λεγόμενη Landagitation [προπαγάνδα της υπαίθρου], δηλαδή με την προσπάθεια της FAUD, ξεκινώντας από το τέλος της δεκαετίας του '20, να επεκτείνει την προπαγανδιστική της δράση και πέρα από τα βιομηχανικά κέντρα, μεταξύ των αγροτών εργαζομένων και των μικροαλλιεργητών. Αυτή η καμπάνια δεν είχε σημαντικά αποτελέσματα.

Ο νέος σχηματισμός άρχισε να εμφανίζεται δημοσίως ολόενα και πιο συχνά, ξεκινώντας από την Άνοιξη του 1930. Στις 2 Απρίλη εκείνης της χρονιάς έλαβε χώρα μια συνέλευση «εναντίον του πλάνου Young και του φασισμού», στο οποίο συμμετείχαν εβδομήντα κομμουνιστές του Kommunistische Partei Deutschlands (KPD) [Γερμανικό Κομμουνιστικό Κόμμα] και ογδόντα αναρχοσυνδικαλιστές²¹. Στα τέλη Ιούνη, οι ακτιβιστές της Μονάδας πήραν την πρωτοβουλία για μια καμπάνια διαμαρτυρίας εναντίον της καταδίκης σε θάνατο τριών κομμουνιστών στο Λέμπεργκ. Στις 3 Αυγούστου, επ' ευκαιρία μιας διαδήλωσης έναντι του πολέμου που είχε οργανωθεί από τους αναρχοσυνδικαλιστές και τους κομμουνιστές, ενώθησαν πάνω από τριακόσια άτομα, ανάμεσα στα οποία υπήρχαν καμιά πενήντα ενστόλοι αγωνιστές της Μαύρης Μονάδας. Τις προηγούμενες μέρες αυτοί οι τελευταίοι προπαγάνδιζαν την πορεία χρησιμοποιώντας ένα φορτηγό, στα πλευρά του οποίου είχαν τοποθετήσει ταμπλό με αντιμιλιταριστικά συνθήματα και μερικές καρικατούρες, ανάμεσα στις οποίες ξεχώριζε μια που απεικόνιζε τον Χριστό στον σταυρό φορώντας μια αντιασφυξιογόνο μάσκα, όπως και μια ζωγραφιά του προέδρου του Ράιχ, Paul von Hindenburg, με ρόμπα και παντόφλες. Η αστυνομία προχώρησε σε δίωξη για προσβολή δημοσίας αιδούς του Heinrich Friedetzky, ο οποίος κατάφερε να τη γλυτώσει λόγω της κήρυξης αμνηστίας.

Για ολόκληρο το 1931 η Μαύρη Μονάδα του Ράτιμπορ συνέχισε να διευρύνεται και να αποικιά μια αυξανόμενη σημασία, κάτι που φάνηκε στις δύο σημαντικές ημέρες αγώνα τον Ιούλη του 1932. Η Ένωση για τη Φυσική Εκπαίδευση των Πολιτών

²¹ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, όπ.π.

κήρυξε μια ημέρα σαν ημέρα των σπορ και κανόνισε τη διεξαγωγή μιας λαμπαδηφορίας, που αυτοαποκαλούνταν απολιτική, για τις οκτώμισι το βράδυ του Σαββάτου της 9^{ης} Ιούλη. Η αστυνομία έδωσε άδεια, χωρίς να περιμένει αυτό που θα συνέβαινε. Στην Αντρέτερπλατς (Μπόλβεριπλάτς), τόπο αφετηρίας της λαμπαδηφορίας, παρουσιάστηκαν γύρω στα 800 άτομα, που στο μεγαλύτερο μέρος τους ήταν αναρχοσυνδικαλιστές, κομμουνιστές και σοσιαλδημοκράτες. Η ημέρα των σπορ αποκαλύφτηκε έτσι πως ήταν το βολικό κάλυμμα μιας πολιτικής εκδήλωσης, κατά τη διάρκεια της οποίας οι συμμετέχοντες φώναζαν αντιφασιστικά συνθήματα και τραγουδούσαν επαναστατικά τραγούδια. Παρά τις κυβερνητικές διατάξεις,²² η αστυνομία δεν κατάφερε να διαλύσει την πορεία λόγω της έλλειψης φωτός και τη μαζικότητας των ατόμων που παρευρίσκονταν στο πλάι της διαδήλωσης. Την επόμενη ημέρα, Κυριακή 10 Ιούλη, στις τρεισήμισι το μεσημέρι, ετοιμάστηκε να ξεκινήσει μια νέα διαδήλωση. Στην ουρά υπήρχε σύσσωμη η Μαύρη Μονάδα του Ράτιμπορ, αναγνωρίσιμη από την ολόμαυρη ενδυμασία της, που ειτόξευε συνθήματα όπως «Hitler verreckel!» [Χίτλερ σιάσει!]. 6 άτομα συνελήφθησαν κατά τη διάρκεια της πορείας, αλλά η διαδήλωση συνεχίστηκε μέχρι την Άιζενμπανστράσσε, όπου η ουρά αποκόπηκε από την υπόλοιπη πορεία και χτυπήθηκε από την αστυνομία. Οι συγκρούσεις που ακολούθησαν ήταν βιαιότατες και, τελικά, μια γυναίκα κατέληξε στο νοσοκομείο με βαρύ τραύμα στο κεφάλι.

²² Ο υπουργός εσωτερικών με το διάταγμα της 28^{ης} Ιούνη 1932 είχε απαγορεύσει την εκφορά πολιτικών συνθημάτων υπέρ ή εναντίον οποιουδήποτε, την παρουσία ανατρεπτικών ή επιθετικών πανό και αφισών, όπως και την παραβίαση της καθορισμένης διαδρομής.

Στο μεταξύ, το «μοντέλο» που είχαν υιοθετήσει οι Μαύρες Μονάδες του Ράτιμπορ ακολουθήθηκε και σε άλλα μέρη στα οποία υπήρχε παρουσία αναρχοσυνδικαλιστών. Ο Helge Döhning, συγγραφέας ενός βασικού βιβλίου για το ζήτημα, σημειώνει σε σχέση με αυτό ότι η Άνω Σιλεσία συνιστά τη μοναδική περιοχή όπου η εμπειρία των Μαύρων Μονάδων διαδόθηκε κατά τρόπο τριχοειδή.²³ Η πρώτη συνέλευση των Μαύρων Μονάδων της Άνω Σιλεσίας έλαβε χώρα την Κυριακή 26 Νοέμβρη 1930, στις 10 το πρωί, στο εστιατόριο «Goldener Stern» [Χρυσό Αστέρι] στην Πράισβιτσερστράσε στο Γκλάιβιτς. Η έκκληση δημοσιεύτηκε στο «Der Syndikalist»:

«Ημερησία Διάταξη:

1. Η πολιτική κατάσταση και τα άμεσα καθήκοντα του αντιφασιστικού κινήματος. Εισηγητής: σύντροφος Pilarski.
2. Σχέσεις της ομάδας.
3. Επιλογή συντονισμού.
4. Άλλα.

Οι ομάδες της “Μαύρης Μονάδας” πρέπει να παραβρεθούν σε αυτή τη συνέλευση μέσω των εκπροσώπων τους. Η “Μαύρη Μονάδα” σαν ομάδα αγώνα εναντίον του φασισμού –για τον αναρχοσυνδικαλισμό– ζητά από τις ομάδες της FAUD της Άνω Σιλεσίας να στείλουν εκπροσώπους σε αυτή τη συνέλευση.

Εμπρός σύντροφοι, για να υψώσουμε ένα ανάχωμα στην απεληγτική φασιστική δικτατορία του Χίτλερ».²⁴

Μια από τις πιο σημαντικές Μαύρες Μονάδες της περιοχής ήταν αυτή του Μπόιτεν, εκείνη την εποχή μια πόλη 80000 κα-

²³ Helge Döhning, *Schwarze Scharen. Anarcho-syndikalistische Arbeiterwehr (1929-1933)*, Verlag Edition AV, Lich/Essen 2011, σ.92

²⁴ Η έκκληση υπογράφεται «“SS”. Gruppe Ratibor», στο «Der Syndikalist», no 42, 1930.

τοίκων, όπου η FAUD, η οποία εμφανίστηκε μονάχα κατά τη διάρκεια του 1928, μπορούσε να υπολογίζει στην υποστηρίξιη περίπου 300 ακτιβιστών και ήταν σε θέση να οργανώνει αρκετά συχνά συνελεύσεις και πρωτοβουλίες, με τη συμμετοχή επιφανών εκπροσώπων του γερμανικού αναρχοσυνδικαλισμού όπως ο Augustin Souchy. Η τοπική Μαύρη Μονάδα ιδρύθηκε επισήμως την 16^η Νοέμβρη 1929, με αρχική δύναμη 45 αγωνιστών. Η έμπνευση αναμφιβόλως προερχόταν από εκείνη του Ράτιμπορ, η οποία, χρησιμοποιώντας για την προπαγάνδα της μηχανοκίνητα μέσα, έφτασε τις προηγούμενες εβδομάδες και στο Μπόιτεν. Μια αναφορά τοπικού αστυνομικού το 1930 λέει: «Η Μαύρη Μονάδα είναι μια ειδική αναρχοσυνδικαλιστική οργάνωση. Απ' όσο γνωρίζω, τα πράγματα έχουν ως εξής: σχεδόν όλοι οι αναρχοσυνδικαλιστές αγωνιστές συμμετέχουν και στη Μαύρη Μονάδα οπότε, στην πραγματικότητα σε αυτά τα δύο ονόματα περιλαμβάνονται οι ίδιοι».²⁵

Συνεπώς, στις αρχές του Απριλίου του 1930 φαινόταν ότι στο Μπόιτεν το τοπικό παράρτημα της FAUD και η Μαύρη Μονάδα ταυτίζονταν. Η πρώτη δημόσια εμφάνιση αυτής της συνάφειας συνέβη τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου, όταν 100 ακτιβιστές των Μαύρων Μονάδων, ανάμεσα στους οποίους καμιά σαρανταριά από το Ράτιμπορ με ένα φορτηγό, κατέβηκαν σε πορεία στο Μπόιτεν, έχοντας στην κεφαλή της ένα πανό που έγραφε: «Κάτω το κράτος». Έγιναν κι άλλες διαδηλώσεις σε ολόκληρο το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 1930. Ξεκινώντας από τον Μάρτη του 1931, ο επιφανής εκπρόσωπος της Μαύρης Μονάδας του Μπόιτεν, ο σιδηρουργός Paul Czakov, άρχισε να καλείται τακτικά σαν ομιλητής στις εκδηλώσεις του

²⁵ Helge Döhring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.94.

τοπικού κομμουνιστικού τομέα. Στις 28 Νοέμβρη 1931, κατά τη διάρκεια της δημόσιας συνέλευσης στο Σπίτι του Λαού στο Μπόιτεν, η «Ένωση αναρχοσυνδικαλιστικού αγώνα “Μαύρη Μονάδα”» έβαλε την αναγκαιότητα να ενωθούν όλα τα κόμματα, τα συνδικάτα, τα εργοστασιακά συμβούλια και οι επιτροπές ανέργων σε μια οργάνωση αντιφασιστικής άμυνας οικοδομημένης από τα κάτω, με την προοπτική της δημιουργίας μιας επιτροπής ενιαίας δράσης.²⁶ Επιπλέον η Μαύρη Μονάδα προστάτευε όλες τις αναρχοσυνδικαλιστικές διαδηλώσεις από τις επιθέσεις των SA, καταλήγοντας σε βίαιες συγκρούσεις με τους ναζιστές.

Πέρα από το Ράτιμπορ και το Μπόιτεν, οι Μαύρες Μονάδες διαδόθηκαν και σε άλλες πόλεις της Άνω Σιλεσίας. Στις 16 Νοέμβρη 1929 φτιάχτηκε στο Ρόζενμπεργκ μια Μαύρη Μονάδα 12 αγωνιστών. Την Άνοιξη του 1930 στο Κάτσερ, 12 χιλιόμετρα δυτικά του Ράτιμπορ, καμιά εικοσαριά νεαροί ακτιβιστές αναρχοσυνδικαλιστές έφτιαξαν, μετά από μια διαδήλωση, μια άλλη Μαύρη Μονάδα. Μεταξύ του 1930 και του 1931, Μαύρες Μονάδες εμφανίστηκαν στο Γκλάιβιτς (25 χιλιόμετρα από το Μπόιτεν) και στο Μπόμπρεκ-Καρφ (τρεις χιλιόμετρα από το Μπόιτεν), πιθανώς έπειτα από μια σειρά εκδηλώσεων με τον Rudolf Rocker που έγιναν στην περιοχή. Στο Γκλάιβιτς, πιο συγκεκριμένα, η τοπική Μαύρη Μονάδα συμμετείχε, μαζί με άλλους μικρούς εξωκοινοβουλευτικούς σχηματισμούς, στην Ένωση για τον Αγώνα Εναντίον της Αντίδρασης και του Φασισμού, ένα είδος συντονιστικού που τον Σεπτέμβρη του 1931 κυκλοφόρησε μια ανάλυση εναντίον της δικτατορίας του προλεταριάτου και υπέρ της απελευθέρωσης των επαναστατών

²⁶ «Der Syndikalist», no 50, 1931.

πολιτικών κρατούμενων στις φυλακές της Σοβιετικής Ένωσης. Στο Μπόμπρει-Καρφ μάλιστα, ο Pilarski έδωσε μια ομιλία μπροστά σε αριστερές εκατοντάδες άτομα, με την προστασία της άρτι γεννηθείσας τοπικής Μαύρης Μονάδας. Κατά τη διάρκεια της ίδιας χρονιάς, ομάδες των Μαύρων Μονάδων υπήρχαν ακόμη στο Χίντεμπουργκ (11 χιλιόμετρα από το Μπόιτεν), στο Μικούλτσουτς (κοντά στο Χίντεμπουργκ) και το Βέλεντορφ (κοντά στο Ράτιμπορ).²⁷

Συνεπώς, στα τέλη του 1931 το δίκτυο των Μαύρων Μονάδων στην Άνω Σιλεσία επεκτεινόταν. Οι δύο κύριοι πόλοι της διάδοσης ήταν το Ράτιμπορ και το Μπόιτεν, που προμήθευαν την πολιτική και οργανωτική υποστήριξη σε άλλες ομάδες, συνήθως μικρότερες αλλά πάντοτε σε θέση να συνενώνουν μέχρι και κάποιες εκατοντάδες άτομα επ' ευκαιρία συγκεκριμένων πολιτικών ειδηλώσεων. Ωστόσο, το 1932, τρεις παράγοντες συνέβαλαν στην αποδυνάμωση των Μαύρων Μονάδων. Κατά πρώτο λόγο η ευκαιριακή συνεργασία μεταξύ των αναρχοσυνδικαλιστών αγωνιστών και των κομμουνιστών εξασθένησε, αφού αυξήθηκε ο ανταγωνισμός από την πλευρά του KPD. Κατά δεύτερο λόγο, οι SA, όντας σε συνεχή αύξηση, γίνονταν ολοένα και πιο επιθετικές, ενισχυμένες από τις εκλογικές επιτυχίες του NSDAP, και επωφελοόμενες του γεγονότος ότι εύρισκαν απέναντι τους ένα εργατικό κίνημα ολοένα και πιο κατακερματισμένο και διαιρεμένο στο εσωτερικό του. Τέλος, κεντρικό ρόλο έπαιξε η κρατική καταστολή, η οποία χτύπησε αρχικά την ομάδα του Μπόιτεν.²⁸

²⁷ Βλ. Helge Döhring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.100 και 106-107.

²⁸ Για τις περιπέτειες της Μαύρης Μονάδας στο Μπόιτεν, βλέπε οπ.π., σ.95-100.

Η Μαύρη Μονάδα αυτής της πόλης, προβλέποντας την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, αποφάσισε να οργανώσει μια αποθήκη όπλων και εκρηκτικών, στην οποία κρυφτήκαν διάφορα πιστόλια, ένα μυδράλιο και κάμποσος δυναμίτης, προερχόμενος από ένα ανθρακωρυχείο.²⁹ Όμως η αποθήκη ανακαλύφθηκε και το υλικό κατασχέθηκε από την αστυνομία τον Μάη του 1932. Συγχρόνως, ειδοθήριαν εντάλματα σύλληψης για επτά άτομα,³⁰ τρία από τα οποία πέρασαν αμέσως στην παρανομία: ο σιδηρουργός Paul Czako και οι ανθρακωρύχοι Alfons Malina και Bernhard Pacha. Από τους άλλους τέσσερις, ο Max Basista, ο Georg Bierowski και ο Alois Kaczmiertczak καταδικάστηκαν σε δεκαετή φυλάκιση ενώ ο Roman Kaluza σε εξαετή. Θεμελιώδη ρόλο στην υπόθεση έπαιξε ένας χαφιές, ναζιστικών πολιτικών πεποιθήσεων, που κατάφερε να διεισδύσει στις αναρχοσυνδικαλιστικές γραμμές, αποκαλύπτοντας την ύπαρξη και την τοποθεσία της αποθήκης όπλων. Η επιτυχής διείσδυση χαφιέδων στις γραμμές της FAUD ήταν ένα μάλλον ασυνήθιστο γεγονός λόγω της φύσης της οργάνωσης, η οποία μετά το μπουμ των εγγραφών τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '20, έγινε μια δικτυακή δομή μικρών συμπαγών ομάδων, στις οποίες οι αγωνιστές γνωρίζονταν πολύ καλά μεταξύ τους, ενώ διατηρούσαν και άμεσες καθημερινές σχέσεις στους χώρους εργασίας τους. Μια δομή αυτού του τύπου, ωστόσο, αν από τη μια πλευρά καθιστούσε πολύ δύσκολη την παρουσία ενός χαφιέ στο εσωτερικό της, από την άλλη κατέλη-

²⁹ Στη FAUD συμμετείχαν πολλοί μεταλλωρύχοι ολόκληρη την περίοδο της δημοκρατίας της Βαϊμάρης.

³⁰ Οι κατηγορίες ήταν βαριές: «κοινωνικά επικίνδυνη και εγκληματική χρήση εκρηκτικών», «παραβίαση του νόμου εναντίον της κατοχής πολεμικών όπλων και πυροβόλων όπλων και πυρομαχικών», «προετοιμασία υψίστης προδοσίας».

γε να κλείνεται στον εαυτό της και κινδύνευε να βαλτώσει. Αντιθέτως, οι Μαύρες Μονάδες ήθελαν να στρατολογήσουν τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ατόμων και γι' αυτό «άνοιγαν» τις οργανώσεις τους, ακόμη και με τον κίνδυνο να διαβρωθούν από την αστυνομία, κάτι που συνέβη και στην πραγματικότητα.³¹

Οι κατηγορούμενοι της Μαύρης Μονάδας του Μπόιτεν ακολούθησαν κατά τη διάρκεια της δίκης τους την πρακτική των επαναστατικών και αντιφασιστικών οργανώσεων εκείνης της εποχής: αποκηρύσσοντας ή, αν αυτό ήταν αδύνατο, υποτιμώντας τον βαθμό της δραστηριοποίησής τους και αποσιωπώντας τη συμμετοχή άλλων ακτιβιστών, ενώ δικαιολογούσαν την ένταξή τους στην ομάδα για λόγους μάλλον απολίτικους. Έτσι, πέρα από το ότι σιώπησαν εντελώς για την ιστορία με τα ειρηνικά, κάποιοι κατηγορούμενοι υποστήριζαν ότι συμμετείχαν στις Μαύρες Μονάδες όντας μεθυσμένοι, ενώ δικαιολόγησαν την παρουσία του ντουφειών λέγοντας ότι επρόκειτο για μέρος των σκηνικών μιας θεατρικής παράστασης, γεγονός που προέβλεπε και σαν τον λόγο για τις συναντήσεις τους. Οι βαριές καταδίκες αποψίλωσαν τη Μαύρη Μονάδα του Μπόιτεν, που η αστυνομία θεωρούσε ήδη διαλυμένη από τις αρχές του 1933. Το επεισόδιο, ωστόσο, είχε μια αποφασιστική σημασία αφού, παρατηρεί ο Helge Döring, το στήσιμο αυτής της αποθήκης όπλων έμοιαζε να δείχνει το σχέδιο μιας ανοιχτής εξέγερσης εναντίον του φασισμού σε στρατιωτικό επίπεδο, προεικονίζοντας, αν και σε σαφώς μικρότερη κλίμακα και με

³¹ Αυτή η δυναμική εξετάζεται λεπτομερειακά από τον Helge Döring, *όπ.π.*, σ.97.

αποτυχημένο τρόπο, εκείνο το μοντέλο που αντιθέτως θα έπαιζε θεμελιώδη ρόλο στην Ισπανία το 1936.³²

Μεταξύ των τελών του 1932 και των πρώτων μηνών του 1933, η καταστολή αποψίλωσε και τη Μαύρη Μονάδα του Ράτιμπορ. Την ίδια περίοδο διαλύθηκαν πολλές ομάδες, χτυπημένες τόσο από τις συλλήψεις όσο και αποδυναμωμένες από την εξαφάνιση των δύο βασικών ομάδων. Μόνο η Μαύρη Μονάδα του Κάτσερ επιβίωσε για κάνα μήνα ακόμη, μέχρις ότου ένας καταιγισμός εισβολών σε σπίτια και οι καταδίκες για υψίστη προδοσία χτύπησαν τους ακτιβιστές της τον Μάρτη του 1933.

2. Βερολίνο

Ξεινώνοντας από τα τέλη της δεκαετίας του '20, η στρατηγική επέκτασης του NSDAP προσέλαβε τη μορφή τανάλιας: ξεινώνοντας από το οχυρό του στη Βαυαρία, το κόμμα του Χίτλερ μετακινήθηκε προς βορειανατολικά και βορειοδυτικά, φτάνοντας να σφίξει σε μια μέγερη τις μεγάλες πόλεις του βορρά, προπύργια των οργανώσεων του εργατικού κινήματος: Βρέμη, Ροστόκ, Κολωνία, Ντύσελντορφ, Δρέσδη, Λειψία, Λυβέκη, Αμβούργο και προφανώς, Βερολίνο.³³ Ήδη κέντρο του επαναστατικού συνδικαλισμού εκπροσωπούμενο από τη FVDG, το Βερολίνο μπορεί δικαίως να θεωρηθεί η «πρωτεύουσα» του γερμανικού αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος, αφού σε αυτή την πόλη είχαν την έδρα τους η FAUD και το εκδοτικό της όργανο «Der Syndikalist», η γραμματεία της Αναρχοσυνδικαλιστικής Διεθνούς (AIT) και η σύνταξη του «Der Syndikalist».

³² *Οπ.π.*, σ.134-135.

³³ Sergio Bologna, *Nazismo e classe operaia 1933-1993*, manifesto libri, Ρώμη 1996.

Αν στην Άνω Σιλεσία η ίδρυση των Μαύρων Μονάδων συνέβη σε άμεση σχέση με το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα συνολικά, στο Βερολίνο η πρώτη Μαύρη Μονάδα γεννήθηκε το καλοκαίρι του 1930 από τη βούληση ενός τομέα της αναρχοσυνδικαλιστικής νεολαίας, οργανωμένης στη Syndakalistische anarchistische Jugend Deutschlands (SAJD) [Γερμανική Αναρχική Συνδικαλιστική Νεολαία].³⁴

Στην ίδρυση αυτής της Μαύρης Μονάδας διακρίνεται, ωστόσο, ένα κριτικό στοιχείο απέναντι στη FAUD, εμφανές από το πρώτο τεύχος του δισεβδομαδιαίου ενημερωτικού της δελτίου, «Mitteilungsblatt der Schwarzen Schar Antifascistische Vereinigung revolutionärer Arbeiter» [Φυλλάδιο Επικοινωνίας της Μαύρης Μονάδας. Αντιφασιστική Ένωση των Επαναστατών Εργαζομένων], που κυκλοφόρησε τον Ιούνιο του 1930.³⁵ Στο πρώτο τεύχος υπάρχει το άρθρο με τίτλο «Σχέδιο των καθοδηγητικών γραμμών της Μαύρης Μονάδας», στο οποίο οι βερολινέζοι ακτιβιστές της άρτι γεννηθείσας Μαύρης Μονάδας δηλώνουν ότι σκοπεύουν να συγκροτήσουν έναν σχηματισμό αντιφασιστικής άμυνας για να κάνουν το καθήκον τους σαν

³⁴ Για την ιστορία της SAJD βλέπε: Ulrich Linse, *Die anarchistische und anarchosyndicalistische Jugendbewegung 1918-1933*, Dipa-Verlag, Φρανκφούρτη επί του Μάιν 1976 και Helge Döring, *Kein Befehlen, kein Geborchen! Die Geschichte der syndikalistisch-anarchistischen Jugendbewegung in Deutschland seit 1918*, Apropos-Verlag, Βέρνη 2011.

³⁵ Το δελτίο, αποτελούμενο από δύο ή τέσσερις σελίδες, δημοσίευε περιλήψεις των αποφάσεων αναφορικά με οργανωτικά ζητήματα, σχέδια διακηρύξεων, αναγγελίες διαδηλώσεων, πρωτοβουλίες και ειρήσεις των αγωνιστών. Βλέπε: Helge Döring, *Die Presse der syndikalistischen Arbeitbewegung in Deutschland 1918 bis 1933*, Syndikat-A-Medienvertrieb, Moers 2010, σ.81.

«στρατιώτες της επανάστασης», προκειμένου να διευρύνουν τη FAUD και να εξερευνησουν νέους χώρους πολιτικής δράσης, με ιδιαίτερη κατεύθυνση την ύπαιθρο.³⁶ Ένα επόμενο άρθρο επικρίνει με δριμύτητα την παθητικότητα, την επιφυλακτικότητα, τον απομονωτισμό και τον σεχταρισμό της FAUD και μεγάλου μέρους της SAJD.³⁷ Στο τρίτο τεύχος του δελτίου υπάρχει το θεμελιώδες ντοκουμέντο για τη μελέτη των Μαύρων Μονάδων: πρόκειται για το «Richtlinien der Sshwarzen Schar Bezirk Berlin-Brandenburg» [Καθοδηγητικές γραμμές της Μαύρης Μονάδας της Ζώνης Βερολίνου-Βραδεμβούργου], ένα είδος «προγράμματος» που προσδιορίζει τις συντεταγμένες και τη λειτουργία του νέου σχηματισμού.³⁸

Θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε σε αυτή την ανάλυση τον λόγο ο οποίος ώθησε μια ομάδα νεαρών αναρχοσυνδικαλιστών αγωνιστών να βρει το πολιτικό και οργανωτικό εργαλείο για την προώθηση των κινήσεων της όχι στη SAJD, άκρως εξασθενημένη από τις άγριες πολεμικές στο εσωτερικό της, αλλά σε ένα εντελώς διαφορετικό μοντέλο, προερχόμενο από την περιφέρεια της δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Η Μαύρη Μονάδα του Βερολίνου προσπάθησε να παντρέψει δύο στόχους άμεσα συνδεδεμένους μεταξύ τους. Από τη μια πλευρά προτίθετο να συνεργαστεί με όλες τις αντιαυταρχικές οργανώσεις και πιο συγκεκριμένα με τη FAUD, προκειμένου να αποκτήσει εκ νέου

³⁶ «Entwurf der Richtlinien der Schwarzen Scharen», 1930, νο 1. Απόσπασμα αυτού του κειμένου δημοσιεύεται στο Helge Döring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.71.

³⁷ Πιθανώς το άρθρο έχει τίτλο «Eine Entgegnung», 1930, νο 4. Σύντομο απόσπασμα υπάρχει στο Helge Döring, οπ.π., σ.71-72.

³⁸ Δημοσιευμένο στο δελτίο νο 3, αναπαράχθεν στο Helge Döring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.59-60. Στο παράρτημα υπάρχει μεταφρασμένο ολόκληρο το ντοκουμέντο.

μια μαζική βάση στο αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα, διεξάγοντας μια συστηματική προπαγανδιστική δουλειά με τη χρήση πιο σύγχρονων μέσων, είτε από τυπική άποψη (θεατρικές κομπανίες, μουσικά συγκροτήματα, πιο επικοινωνιακές αφίσες, νέες εκδόσεις) είτε από τεχνική άποψη (χρήση στις καμπάνιες μηχανοκίνητων μέσων όπως καμιόνια και αυτοκίνητα). Από την άλλη πλευρά, οι βερολινέζοι αγωνιστές των Μαύρων Μονάδων προσπάθησαν να προωθήσουν την ενότητα στην αντιφασιστική δράση από τα κάτω εκ μέρους του νεανικού προλεταριάτου στη βάση της αγωνιστικής άμυνας και με τελικό στόχο να εμποδίσουν οι ναζιστές να κατακτήσουν την εξουσία.³⁹

Η πρώτη τους δημόσια εμφάνιση ανάγεται στις 3 Αυγούστου 1930, επ' ευκαιρία μιας αντιμιλιταριστικής διαδήλωσης που είχε καλέσει το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα για να θυμίσει την είσοδο της Γερμανίας στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.⁴⁰ Μόλις τελείωσαν οι ομιλίες του Rudolf Rocker και του Fritz Linow, το μεσημέρι η πορεία κινήθηκε από την Μπίλοουπλatz προς την Μπρόννεπλatz, στην καρδιά της εργατικής γειτονιάς του Βέντινγκ. Κάμποσες δεκάδες Μαύρες Μονάδες τέθηκαν επικεφαλής της διαδήλωσης: αναγνωρίζονταν από την ολόμαυρη ενδυμασία τους, αποτελούμενη από ένα καπέλο μαραγκού ή μπερέ με γείσο, πουκάμισο, παντελόνι, αορτήρα και έναν εργατικό ζωστήρα. Στο σύμβολο του σπασμένου ντουφεκιού,

³⁹ Σε σχέση με αυτό ο Helge Döring επισημαίνει τη σημασία της Kartellpolitik, δηλαδή την ενοποίηση της εργατικής τάξης από τα κάτω και έξω από κόμματα, για τη γέννηση των Μαύρων Μονάδων. Για την Kartellpolitik της FAUD βλ. οπ.π., σ.60-66.

⁴⁰ Η αναγγελία της διαδήλωσης δημοσιεύθηκε στο Ankündigung Antikriegskundgebung in Berlin mit Rudolf Rocker und Fritz Linow, «Mitteilungsblatt der Schwarzen Schar Antifascistische Vereinigung revolutionärer Arbeiter», no 4, 1930.

οι βερολινέζοι ακτιβιστές προσέθεσαν το σύμβολο της SAJD, αποτελούμενο από ένα κόκκινο αστέρι σε μαύρο φόντο μαζί με ένα σφυροδρέπανο, σε ένδειξη της οργανωτικής τους καταγωγής.

Οι αναφορές της αστυνομίας που ανέλυσε ο Ulrich Linse αναδεικνύουν σαν επιφανή εκπρόσωπο του νέου σχηματισμού τον Walter Kaps, ήδη αγωνιστή πρώτης σειράς της ομάδας της SAJD στο Πρέντσλουμπεργκ, γειτονιά στην οποία, όχι τυχαία, βρίσκεται η ταβέρνα του Otto Karwe, πρώτο στέκι της βερολινέζικης Μαύρης Μονάδας, στην οδό Βολίνερ (γωνία με την οδό Ντεμίνερ).⁴¹ Στη συνέχεια εμφανίστηκε μια Μαύρη Μονάδα και στη νότια ζώνη του Βερολίνου, στη γειτονιά του Κρόιτσμπεργκ, στη Βράνγκελστρασε. Εδώ έγιναν μερικές συνελύξεις για διάφορα ζητήματα: το εθνικοσοσιαλιστικό κίνημα, η υποχρεωτική εργασία, θεωρούμενη σαν ο πρώτος σταθμός στην κατεύθυνση της εγκαθίδρυσης ενός γερμανικού φασιστικού καθεστώτος, η σοβιετική Ρωσία και τα πενταετή πλάνα.⁴² Οι Μαύρες Μονάδες του Βερολίνου συμμετείχαν σε μια έντονη προπαγανδιστική δραστηριότητα στις εργατικές ζώνες, κάτι που οδήγησε στην ίδρυση μιας άλλης ομάδας στη νότια γειτονιά του Ομπερσονεβάντε. Επιπλέον, οι Μαύρες Μονάδες χρησιμοποίησαν μηχανοκίνητα μέσα (αυτοκίνητα και καμιόνια) στη γύρω ύπαιθρο, στην κατεύθυνση προς το Χέρτσφελντε και το Βέρντερ.

Ο μύθος των βερολινέζικων Μαύρων Μονάδων είναι τόσο έντονος όσο και σύντομος: το τελευταίο σημάδι ζωής δίνεται

⁴¹ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, οπ.π. Η ταβέρνα υπήρξε ένας βασικός τόπος συγκέντρωσης και κοινωνικοποίησης στη ζωή του γερμανικού προλεταριάτου εκείνης της εποχής. Sergio Bologna, *Nazismo e classe operaia 1933-1993*, οπ.π.

⁴² Helge Döring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.73.

στις 28 Οκτώβρη 1930, επ' ευκαιρία μιας εκδήλωσης στη Βράνγκελστρασε (γωνία με την Αϊσενμπανστρασε).⁴³ Η Die Arbeits-Börse⁴⁴ μετά το καλοκαίρι του 1931 δεν αναφέρει πλέον τις Μαύρες Μονάδες. Παρομοίως η Mitteilungsblatt der Schwarzen Schar σταματά να εκδίδεται μετά από τέσσερα τεύχη. Αν και σαφώς έπαιξε κάποιον ρόλο ο ξαφνικός θάνατος του Walter Kaps,⁴⁵ σύμφωνα με τον ιστορικό Helge Döring οι αγωνιστές που ήταν η ψυχή των βερολινέζικων Μαύρων Μονάδων δεν εγκατέλειψαν την πολιτική δραστηριότητα, αλλά ενσωματώθηκαν το καλοκαίρι του 1931 στην Antifaschistische Wehrorganisation [Οργάνωση της Αντιφασιστικής Άμυνας], ένα συντονιστικό των διαφόρων επαναστατικών και αντιφασιστικών δυνάμεων, μεταξύ των οποίων ήταν και η FAUD, που ουσιαστικά είχε τους ίδιους στόχους με τις Μαύρες Μονάδες: αγώνας εναντίον του φασισμού συνενώνοντας τους προλετάριους πέρα από διαφορές σε συγκεκριμένα πολιτικά ζητήματα, εν όψει της επανάστασης.⁴⁶ Ως εκ τούτου είναι πιθανό οι βερολινέζικες Μαύρες Μονάδες να αποφάσισαν να ενταχθούν σε αυτή τη νέα συνένωση, ελπίζοντας ίσως στη διεύρυνση των δυνατοτήτων παρέμβασης και στην αποφυγή των δριμείων κριτικών απέναντι τους από κάποιους τομείς της FAUD και της SAJD.

⁴³ Οπ.π., σ.74.

⁴⁴ Η Die Arbeits-Börse. Mitteilungsblatt der KAB-Gross-Berlin αποτέλεσε μια σημαντική εκδοτική προσπάθεια για την ανασύσταση του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος στο Βερολίνο και το Βρανδεμβούργο, αφού σε αυτή δημοσιεύονταν πολλά μηνύματα των διαφόρων οργανώσεων.

⁴⁵ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, οπ.π.

⁴⁶ Helge Döring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.76.

3. Έσση

Το 1930 διάφορες ομάδες της στη νότια Έσση και κυρίως στη Άλτζάι, Μύνστερ-Ντίμπουργκ, Όφελντ, Βέρτη επί του Μάιν και Ντάρμστατ. Σε πόλη, το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα διέθετε και δυναμική νεολαιίστικη συνιστώσα, που δρούσε πολιτισμικό επίπεδο στο εσωτερικό της Gilde freier Bücherfreunde⁴⁷ είτε σε κοινωνικό, ενασχολούμενο με το κίνημα των ανέργων. Το κοινό σημείο αναφοράς μεταξύ των τοπικών αγωνιστών ήταν πιθανώς ο Gustav "Gustl" Doster, εργάτης στην Όπελ στο Ρύσελσχάιμ, ο οποίος διακρινόταν ήδη από το 1928 για την προπαγανδιστική του δραστηριότητα στα εργοστάσια συναρμολόγησης, όπου καλούσε τους ανέργους να δρουν σε πρώτο πρόσωπο, να προσφεύγουν σε προλεταριακές απαλλοτριώσεις και να ενωθούν με τους απασχολούμενους εργαζόμενους στην προοπτική μιας γενικής απεργίας.⁴⁸ Το 1929 η αστυνομία καταγράφει την επιτυχία των αναρχοσυνδικαλιστών να διεισδύσουν στο κίνημα των ανέργων, που μέχρι τότε κυριαρχούνταν από το κομμουνιστικό κόμμα.⁴⁹

Στο μεταξύ το εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα αυξανόταν αριθμητικά και έφτασε στο σημείο να συγκεντρώσει σε μια διαδήλωση του στο Ντάρμστατ πάνω από 1500 άτομα. Παρά την αριθμητική δυσαναλογία που επήλθε σε σύντομο χρονικό διάστημα, οι αναρχοσυνδικαλιστές, μαζί με τις κομμουνιστικές οργανώσεις και άλλες εξωκοινοβουλευτικές ομάδες της επα-

⁴⁷ Gilde freier Bücherfreunde [Ένωση των Φίλων των Ελεύθερων Βιβλίων]: επρόκειτο για ένα δίκτυο πολιτισμικών ενώσεων συνδεδεμένων με τη FAUD, το οποίο ιδρύθηκε το 1929.

⁴⁸ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, οπ.π.

⁴⁹ Helge Döring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.78.

ναστατικής αριστεράς, δεν δίσταζαν να παρενοχλούν και να αμφισβητούν τις ναζιστικές πολιτικές εκδηλώσεις, φτάνοντας μέχρι σε πραγματικές «Saalschlachten» [κυριολεκτικά: μάχες στις αίθουσες] με τη χρήση πυροβόλων όπλων από αμφότερες τις πλευρές. Επιπλέον, ακτιβιστές όπως ο Gustav Doster και ο Georg Helfmann εγκαινίασαν τη συνήθεια να συμμετέχουν σε δημόσιες ναζιστικές συναθροίσεις, να παίρνουν τον λόγο και να αμφισβητούν τις θέσεις των ομιλητών, όπως συνέβη για παράδειγμα επ' ευκαιρία της επίσκεψης του Joseph Goebbels στις 2 Οκτώβρη 1929.

Η FAUD διοργάνωσε πάμπολλες δημόσιες εκδηλώσεις, είτε στο Ντάρμστατ είτε στα περίχωρά του. Έτσι, στο κοντινό χωριό του Μύνστερ-Ντίμπουργκ, 500 άτομα πήραν μέρος τον Αύγουστο του 1928 σε μια διαδήλωση εναντίον του πολέμου οργανωμένη από τη FAUD και την Internationale Liga gegen den Krieg [Διεθνής Σύνδεσμος Εναντίον του Πολέμου], στο τέλος της οποίας ο Peter Schneider, τοπικός αναρχοσυνδικαλιστής ακτιβιστής, κάλεσε τους παρευρισκόμενους να αντιτεθούν στον προσεχή πόλεμο μέσω του σαμποτάζ και της γενικής απεργίας. Τον Απρίλη του 1930 σε μια αντιληρειακή διαδήλωση στο Μύνστερ-Ντίμπουργκ συμμετείχαν περίπου 550 άτομα. Για ολόκληρο το 1929 οι αναρχοσυνδικαλιστές του Ντάρμστατ διοργάνωσαν εκδηλώσεις διαμαρτυρίας, συναντήσεις και δημόσιες συζητήσεις μπροστά στα εργοτάξια συναρμολόγησης ή στις πλατείες, βοηθώντας στη συνύπαρξη εκατοντάδων διαφορετικών ανθρώπων. Για παράδειγμα, στις 22 Φλεβάρη 1930, ο Gustav Doster μίλησε μπροστά σε περισσότερους από τριακόσιους άνεργους που συγκεντρώθηκαν στη Σίλερπλάτς. Επ' ευκαιρία της Πρωτομαγιάς του 1930, οι αναρχοσυνδικαλιστές κατέβηκαν στους δρόμους της πόλης σε μια πορεία στην οποία προπορεύονταν δύο μαύρες σημαίες, καταλήγοντας στην Παράντεπλάτς. Ενώ στο μεγαλύτερο μέρος της

δημοκρατίας της Βαϊμάρης η FAUD περνούσε στιγμές κρίσης, η ομάδα του Ντάρμστατ ήταν πιο ενεργή από ποτέ και είχε την αμέριστη συμπαράσταση της αναρχοσυνδικαλιστικής ομάδας του Μύνστερ-Ντίμπουργκ.

Εδώ, κατά τη διάρκεια του 1931, έβγαιναν παράλληλα δύο εφημερίδες: μαζί με τη μηνιαία «Der arme Teufel» [«Ο φτωχοδιάβολος»] που, πέρα από την παρουσίαση των κλασικών θεμάτων του αναρχοσυνδικαλισμού, χαρακτηριζόταν από μια έντονη αντιφασιστική στάση,⁵⁰ κυκλοφορούσε η «Der arme Conrad», στην οποία δημοσιεύονταν άρθρα διακατεχόμενα από έναν τέτοιο αντιληρειαλισμό, ώστε ο εφημέριος του χωριού αναγκάστηκε να απαντήσει στην τοπική εκκλησία.

Το Πάσχα του 1929 πέντε αγωνιστές από το Ντάρμστατ συμμετείχαν στην πανεθνική συνάντηση της SAJD στο Κάσελ, κατά τη διάρκεια της οποίας συζητήθηκε το «Für den Selbstschutz der arbeitenden Jugend» [Για την αυτοάμυνα της εργαζόμενης νεολαίας]. Ενώ η «Der Syndikalist» δημοσίευε απολογισμούς και άρθρα προερχόμενα από την Άνω Σιλεσία, τον Απρίλη του 1930 εμφανίστηκε στη «Junge Anarchisten», εφημερίδα της SAJD, ένα άρθρο του Gustav Doster που κατέληγε με την έκκληση «Auf! Die schwarzen Sturmbanner voran!» [«Εμπρός! Ψηλά οι μαύρες σημαίες της καταιγίδας»].⁵¹ Τον Ιούλη του 1930, μια ομάδα νεαρών αναρχοσυνδικαλιστών πρότεινε κατά τη διάρκεια μιας συνδιάσκεψης της SAJD του

⁵⁰ Πιο συγκεκριμένα, προειδοποιούσε το εργατικό κίνημα για τον κίνδυνο που αποτελούσε μια ενδεχόμενη συμμετοχή των ναζιστών στην κυβέρνηση, καλώντας σε μποιϊοτάζ των μαγαζιών που ανήκαν σε ναζιστές, ενώ σαν μέτρο εναντίον της ανεργίας, καλούσε σε απεργία πληρωμής ενοικίου. Βλέπε: Helge Döring, *Die Presse der syndikalistischen Arbeiterbewegung*, οπ.π., σ.52

⁵¹ «Junge Anarchisten», νο 3, 1930.

Ντάρμσταντ να παρουσιαστούν δημοσίως με ομοιόμορφη ενδυμασία, υποστηρίζοντας ότι αυτό θα ενίσχυε τη συνοχή των αγωνιστών. Ωστόσο η πρόταση απορρίφθηκε με ελάχιστη πλειοψηφία. Αυτός είναι πιθανώς ο λόγος, γράφει ο Helge Döring, που οδήγησε στην ίδρυση της Schwarze Schar. Antifascistische Vereinigung revolutionärer Jun-garbeiter [Μαύρη Μονάδα. Αντιφασιστική ένωση των νέων επαναστατών εργαζομένων] το καλοκαίρι του 1930.⁵² Όπως συνέβη στην Άνω Σιλεσία και στο Βερολίνο, η Μαύρη Μονάδα του Ντάρμσταντ επικεντρώθηκε από την αρχή στην προπαγάνδα, στρεφόμενη και στην ύπαιθρο χρησιμοποιώντας μηχανοκίνητα μέσα, όπως και στον αντιφασιστικό αγώνα.

Η ναζιστική βία έμοιαζε πράγματι ασυγκράτητη. Στα τέλη του Οκτώβρη του 1931 ο αναρχοσυνδικαλιστής Hermann Hafner δέχθηκε επίθεση και ληστεύθηκε από τις SA, ενώ το 1932 ένα άρθρο στην «Der Syndikalist» παρατηρούσε με ανησυχία τις τελευταίες συγκρούσεις όπου «das Barometer steht auf Sturm» [«Το βαρόμετρο δείχνει καταιγίδα»].⁵³ Τις εβδομάδες που διαδέχθηκαν την ίδρυση της Μαύρης Μονάδας του Ντάρμσταντ, σημειώθηκε μια πύκνωση των γραμμών των τοπικών αντιφασιστικών δυνάμεων: οι ομάδες άμυνας των κομμουνιστών, των σοσιαλδημοκρατών και των άλλων σχηματισμών της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς άρχισαν να συνεργάζονται με τους αναρχοσυνδικαλιστές αγωνιστές στο επίπεδο της φυσικής αντιπαράθεσης με την πλημμυρίδα των SA, σε τέτοιο βαθμό που τελικά φάνηκε δυνατή η συγκρότηση από τα

⁵² Helge Döring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.86. Σημειώνεται ότι η Μαύρη Μονάδα του Ντάρμσταντ τόνιζε τη νεανική της μήτρα χρησιμοποιώντας τον όρο revolutionärer Jungarbeiter, ενώ η ομάδα του Βερολίνου δεν υπογράμιζε αυτή την πλευρά.

⁵³ «Der Syndikalist», νο 28, 1932.

κάτω ενός αντιφασιστικού μετώπου.⁵⁴ Το σύνθημα υπέρ της άμεσης δράσης που έριξε η Μαύρη Μονάδα του Ντάρμσταντ γινόταν τώρα δεκτό με ενθουσιασμό στις δημόσιες συνελεύσεις, ενώ άρχισε να μπαίνει και στην πράξη. Η αντιφασιστική κινητοποίηση διαδόθηκε σύντομα και στα γύρω χωριά, κατεβάζοντας στους δρόμους εκατοντάδες αν όχι χιλιάδες ακτιβιστές επ' ευκαιρία διαδηλώσεων, δημόσιων συναντήσεων και πολιτικών εκδηλώσεων. Οι SA αντέδρασαν επιτιθέμενες στα χωριά όπου ήταν πιο έντονες οι κινητοποιήσεις, αλλά συνάντησαν μια λυσσασμένη αντίσταση. Σε αυτές τις συνθήκες οι αγωνιστές της Μαύρης Μονάδας βρισκόνταν παντού, προωθώντας τον ακτιβισμό και τη δράση σε πρώτο πρόσωπο και προσπαθώντας να ενισχύσουν στους νεαρούς προλετάριους την εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, στις δυνάμεις τους και στην ικανότητά τους να αυτοοργανώνονται. Για ολόκληρο το 1932 οι μάχιμοι αντιφασιστικοί σχηματισμοί του εργατικού κινήματος πήραν κυριολεκτικά με τις πέτρες τις δημόσιες εκδηλώσεις των ναζιστών, ενώ οι μάχες στους δρόμους πολλαπλασιάστηκαν και η Μαύρη Μονάδα του Ντάρμσταντ εφοδιάστηκε με ρεβόλβερ από τα εργοστάσια όπλων της Ζόμερντα, στη Θουριγγία, όπου η αναρχοσυνδικαλιστική παρουσία ήταν ισχυρή μετά το τέλος του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου. Ωστόσο η έλευση του Τρίτου Ράιχ έβαλε τέλος σε όλα αυτά. Στην πόλη του Κάσελ το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα διαμόρφωθηκε μόνο μετά το τέλος του πολέμου, χάρη σε ακτιβιστές που στο μεγαλύτερο μέρος τους προέρχονταν από το κίνημα των σαρταριστών. Μη κατορθώνοντας να ριζώσει στα εργοστάσια, η FAUD επικεντρώθηκε προοδευτικά στην προπαγάνδα μέσω των εφημερίδων

⁵⁴ Helge Döring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.87.

και της διοργάνωσης δημόσιων εκδηλώσεων, πολιτικού και πολιτισμικού χαρακτήρα.⁵⁵

Εδώ διεξήχθη τον Μάη του 1929 η προαναφερθείσα συνάντηση της SAJD, στο εσωτερικό της οποίας είχε τεθεί το ζήτημα της αυτοάμυνας. Ο Willi Mai, ένας από τους κορυφαίους εκπροσώπους του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος στο Κάσελ, είχε ξεινήσει από το 1930 μια έντονη προπαγανδιστική δραστηριότητα εναντίον της κυβέρνησης Brüning, στραμμένη κυρίως στο κίνημα των ανέργων. Στα τέλη του 1930, η «Der Syndikalist» αναφέρει τη δημιουργία μιας Schwarze Hunderschaft Kassel [Μαύρη Ενότητα του Κάσελ] και την καταδίκη δύο εργατών σε ενάμιση χρόνο φυλακή στις 18 Οκτώβρη, επειδή χτύπησαν μερικούς ναζιστές. Ο νέος σχηματισμός, αναφέρει το άρθρο, υπερασπίστηκε τους συλληφθέντες και δήλωσε ότι ο φασισμός πρέπει να αντιπαλευτεί με τα «πιο κοφτερά όπλα» και με «προλεταριακή αποφασιστικότητα», καταλήγοντας ότι η ποινή δεν ήταν κάτι άλλο από μια ταξική ποινή.⁵⁶

Τον Φλεβάρη του 1931 η αστυνομία αποκάλυψε την παρουσία μιας Μαύρης Μονάδας, περιγράφοντάς την σαν ένα σχηματισμό σε πλήρη ανάπτυξη: τα μέλη της, αρχικά καμιά εικοσαριά, διπλασιάστηκαν μέσα σε λίγους μήνες.⁵⁷ Ανάμεσα στα

⁵⁵ Οι αναρχοσυνδικαλιστές του Κάσελ είχαν πολύ στενές σχέσεις με το Freidenkerbewegung [Κίνημα των ελεύθερων στοχαστών], μια ένωση η οποία, με περισσότερα από ένα εκατομμύριο μέλη, έωνε το προλεταριάτο πέρα από πολιτικές εντάξεις, οργανώνοντας μαθήματα, σεμινάρια, συνέδρια με πολιτισμικό περιεχόμενο, θεματικές αντιληγριαλιστικού χαρακτήρα. Οι αναρχοσυνδικαλιστές άρχισαν να ασχολούνται συστηματικά στο εσωτερικό της από το 1927 και μετά.

⁵⁶ «Der Syndikalist», νο 43, 1930.

⁵⁷ Helge Döhring, *Schwarze Scharen*, ο.π., σ.118. Η Μαύρη Μονάδα του Κάσελ εμφανίστηκε δημοσίως με μια ενδυμασία που ουσιαστικά

ιδρυτικά της μέλη ήταν ο Willi Paul, γραμματέας της FAUD του Κάσελ, με την οποία ει των πραγμάτων ο νεογέννητος σχηματισμός ταυτιζόταν, όπως συνέβη και στην περίπτωση της Άνω Σιλεσίας. Ο τόπος συνεύρεσης της τοπικής Μαύρης Μονάδας ήταν η ταβέρνα Wittrick, στη Σέφεργκρασσε 33, με τη δραστηριότητά της να επικεντρώνεται στην προπαγάνδα και στην αντιφασιστική δράση. Σε ένα άρθρο δημοσιευμένο στην «Der Syndikalist» το 1931, οι αγωνιστές του Κάσελ έγραψαν ότι «η δική μας αντιφασιστική Μαύρη Μονάδα, που επιδεικνύει καθημερινά μια ενεργή επαναστατική δράση, δέχτηκε τις συνεχείς επιθέσεις της δικαιοσύνης και της αστυνομίας»,⁵⁸ αναφερόμενοι στην καταστολή που υπέστησαν τα όργανα επικοινωνίας που διέθετε η Μαύρη Μονάδα του Κάσελ, δηλαδή οι εφημερίδες της. Η «Die proletarische Front» [«Το προλεταριακό μέτωπο»] κυκλοφόρησε μεταξύ του 1930 και του 1931 πουλώντας εκατοντάδες αντίτυπα,⁵⁹ κερδίζοντας τον χαρακτηρισμό «του προκλητικού εντύπου, που ειτοξεύει προσβολές εναντίον της δημοκρατίας και των λειτουργιών της» από έναν εισαγγελέα του Κάσελ.⁶⁰ Ο υπεύθυνος της εφημερίδας ήταν ο Willi Paul, βοηθούμενος από τον Hermann Hannibal στη διανομή και τον Fred Schröder στον ρόλο του διευθυντή. Το 1930 εμφανίστηκε μια άλλη εφημερίδα, η «Die schwarze Horde» [«Η Μαύρη Ορδή»], από την οποία, δυστυχώς, δεν διασώθηκε ούτε

μιμούνταν εκείνη των ομάδων της Άνω Σιλεσίας, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης του μαύρου μπερέ.

⁵⁸ «Der Syndikalist», νο 12, 1931.

⁵⁹ Για το «Die proletarische Front. Kampforgan der Schwarzen Schar» βλ. Helge Döhring, *Die Presse der syndikalistischen Arbeiterbewegung*, ο.π., σ.82.

⁶⁰ Αναφέρεται στο Helge Döhring, *Schwarzen Scharen*, ο.π., σ.120.

ένα αντίτυπο. Είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε το περιεχόμενο του τεύχους που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβρη του 1930 μόνο μέσω μιας αναφοράς της αστυνομίας, που αναφέρεται στην έκκληση την οποία απήυθη ο Erich Mühsam στη «Μαύρη Ορδή», επειδή η τελευταία συμμετέχει στις Μαύρες Μονάδες σαν επίτιμος συνεργάτης.⁶¹

Τον Γενάρη του 1933 οι μαχητικές οργανώσεις αυτοάμυνας του εργατικού κινήματος συγκρούστηκαν σκληρά στους δρόμους του Κάσελ με τις SA. Ακόμη και τις αμέσως επόμενες ημέρες μετά τον εμπρησμό του Ράιχσταγκ, ο Willi Paul μπορούσε ακόμη να πουλάει την «Der Syndikalist» στις γωνίες των δρόμων. Όμως μέσα σε λίγες εβδομάδες και οι αναρχοσυνδικαλιστές του Κάσελ αναγκάστηκαν να περάσουν στην παρανομία. Για κάμποσο καιρό κατάφεραν ακόμη να κυκλοφορούν συνωμοτικά κάποιες αναρχοσυνδικαλιστικές εκδόσεις, καταφέροντας έτσι να δημιουργήσουν ένα δίκτυο σύνδεσης με τους αγωνιστές των κοντινών πόλεων όπως το Ζουλ. Ο Willi Paul εγκατέλειψε βιαστικά τη Γερμανία το 1937, ενώ η τελευταία δίκη εναντίον των αναρχοσυνδικαλιστών του Κάσελ έγινε το 1939.⁶²

4. Θουριγγία

Η Θουριγγία αποτελούσε ένα από τα οχυρά του γερμανικού αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος, με παρουσία όχι μόνο στις μεγάλες βιομηχανικές πόλεις, αλλά και σε μικρότερες πόλεις όπως οι Μάινινγκεν, Τσέλα-Μέλις, Ζόμερντα και Ζουλ. Αυτή

⁶¹ Ulrich Linse, Die "Schwarzen Scharen", ο.π.

⁶² Για το ζήτημα βλέπε Helge Döring, *Anarcho-Syndikalismus in Deutschland 1933-1945*, Schmetterling Verlag, Στουτγκάρδη 2013, σ.118-123· Jürgen Mümken, *Anarcho-syndikalismus an der Fulda*, ο.π.

η τελευταία είναι μια κωμόπολη που εκείνη την εποχή αριθμούσε περίπου 15000 κατοίκους και στην οποία η FAUD έφτασε να διαθέτει το 1920 πάνω από 250 ακτιβιστές, σε μεγάλο βαθμό εργάτες που απασχολούνταν στον μεταλλουργικό τομέα. Ωστόσο, όπως συνέβη και στην υπόλοιπη Γερμανία όπου δεν υπήρχε προϋπάρχουσα επαναστατική-συνδικαλιστική παράδοση, από τα μέσα της δεκαετίας του '20 ξεκίνησε μια μεγάλη αιμορραγία των εγγεγραμμένων μελών, με την αναρχοσυνδικαλιστική ομάδα της Ζουλ να απαριθμεί πλέον καμιά εικοσαριά άτομα.

Το 1929 ξανάρχισε κάτι να κινείται: πράγματι, η αστυνομία επισημαίνει την εμφάνιση στην περιοχή νεαρών αναρχοσυνδικαλιστών, που χρησιμοποιούν καμιόνια για την προπαγάνδα και το μοίρασμα προκηρύξεων. Ο αναρχοσυνδικαλιστικός τύπος ξεκινά να κυκλοφορεί ει νέου στη Ζουλ και οι αναρχοσυνδικαλιστές παίρνουν ολοένα και πιο συχνά τον λόγο σε δημόσιες συναθροίσεις.⁶³

Παίρνοντας για παράδειγμα το ενωτικό αντιφασιστικό μέτωπο που φτιάχτηκε στη Τσέλα-Μέλις, την Κυριακή 8 Μάρτη 1931 διοργανώθηκε μια συνδιάσκεψη στη Ζουλ, οργανωμένη από αγωνιστές της τοπικής FAUD και της AUU⁶⁴ της Ρούλα, που κατέληξε στον σχηματισμό μιας Μαύρης Μονάδας αποτελούμενης από τριάντα ακτιβιστές.⁶⁵ Οι στόχοι της ήταν ο αγώνας εναντίον της αντίδρασης και η ενότητα του προλεταριάτου

⁶³ Helge Döring, *Schwarze Scharen*, ο.π., σ.107-108.

⁶⁴ Η Allgemeine Arbeiter-Union (AUU) επρόκειτο για μια συμβουλευτική κομμουνιστική οργάνωση που φτιάχτηκε στις αρχές της δεκαετίας του '20.

⁶⁵ Το πλήρες όνομά της ήταν Schwarze Schar (Kampfbund antiautoritärer Kommunisten) [Μαύρη Μονάδα των αντιαυταρχικών κομμουνιστών]. Βλ. «Der Syndikalist», νο 13, 1931.

στη βάση της εξής αρχής: «Όλη η εξουσία στα συμβούλια, καμία εξουσία πάνω από τα συμβούλια!». Η συνδιάσκεψη ενέκρινε επιπλέον ένα ψήφισμα διαμαρτυρίας εναντίον της δίωξης των επαναστατών αγωνιστών στη Ρωσία και αποφάσισε να διανέμει το «Die proletarische Front» του Κάσελ. Η νεογέννητη Μαύρη Μονάδα της Ζουλ έπρεπε ωστόσο να αντιμετωπίσει και την εχθρότητα του τοπικού τομέα του κομμουνιστικού κόμματος, που έφτασε το 1931, σε μια συνδιάσκεψη του KPD, να αρνηθεί να πάρει τον λόγο ένας ακτιβιστής της AUU, αλλά να δοθεί σε έναν ναζιστή. Ο Karl Jäger, κορυφαίος εκπρόσωπος της Μαύρης Μονάδας της Ζουλ, συνελήφθη στα τέλη του 1932. Από τότε δεν έχουμε πλέον πληροφορίες για εκείνη τη Μονάδα.

Ο Ulrich Linse υποστηρίζει επιπλέον ότι μια Μαύρη Μονάδα μπορεί να είχε δημιουργηθεί και στην Ερφούρτη.⁶⁶

5. Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία

Το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα στο Βούπερταλ⁶⁷ αναπτύχθηκε αμέσως μετά το τέλος του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου, σε ένα μάλλον εχθρικό περιβάλλον. Πράγματι, η τοπική πολιτική σκηνή κυριαρχούνταν από το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα και στη βιομηχανική ζώνη επιβίωναν ισχυρές πατριαρχικές σχέσεις. Γι' αυτόν τον λόγο, μετά από ένα πρώτο μπουμ

⁶⁶ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, οπ.π.

⁶⁷ Η πόλη δημιουργήθηκε το 1929 από τη συνένωση δύο προϋπαρχουσών πόλεων, παίρνοντας το όνομα Έλμπερφελντ-Μπάρμεν. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος του 1930 εισήγαγε μια νέα ονομασία, δηλαδή εκείνη του Βούπερταλ, από τον όνομα του ποταμού Βούπερ που διασχίζει την πόλη.

συμμετεχόντων, η τοπική FAUD κατέληξε στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '20 να απαριθμεί λίγες δεκάδες αγωνιστές.⁶⁸

Η οργάνωση επαναδραστηριοποιήθηκε γύρω στα 1929, αντιμετωπίζοντας, ωστόσο, όχι μόνο την εχθρότητα των SA, αλλά και εκείνη των κομμουνιστών, όπως δείχνει ξεκάθαρα η υπόθεση του Helmut Kirschev.

Αφού διέρρηξε τις σχέσεις του με το κομμουνιστικό κόμμα τον Μάρτη του 1931 εξαιτίας του συγκεντρωτισμού του και της λατρείας του Στάλιν, ο Kirschev πλησίασε τη FAUD και γι' αυτό άρχισε να απειλείται από τους πρώην συντρόφους του στο κόμμα, μέχρι που δέχθηκε επίθεση στις 31 Δεκέμβρη 1931, κάτι που οδήγησε σε μια σύγκρουση μεταξύ κομμουνιστών και αναρχοσυνδικαλιστών.⁶⁹

Το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα διοργάνωσε μια σειρά εκδηλώσεων πολιτισμικού χαρακτήρα, όπως η επετειακή εκδήλωση για τους Σάκιο και Βαντσέτι στις 23 Αυγούστου 1930 στο ξενοδοχείο Hegellich, με τη συμμετοχή της θεατρικής ομάδας

⁶⁸ Έτσι δεν υπήρχε εκεί ένα ριζωμα ανάλογο με τις κοντινές πόλεις Χάμπορν, Μύλχαϊμ και Ντύσσελντορφ. Βλέπε σχετικά, Ulrich Klan, Dieter Nelles, *"Es lebt noch eine Flamme". Rheinische Anarcho-Syndikalistinnen in der Weimarer Republik und im Faschismus*, Trotdem-Verlag, Γκραφενάου-Ντόφινγκεν, 1986. Για την αναρχική νεολαία του Βούπερταλ βλέπε Dieter Nelles, «Die anarchistische Jugend in Wuppertal 1929-1945», στο Burkhard Dietz (επιμ.), Ute Lange, Manfred Mahle, *Jugend zwischen Selbst- und Fremdbestimmung. Historische Jugendforschung zumre-chtsbeinischen Industriegebiet im 19. und 20. Jahrhundert*, Μπόχουμ 1996, σ.233-254.

⁶⁹ Η «Der Arbeitslose», αναρχοσυνδικαλιστική εφημερίδα επικεντρωμένη σε θέματα ανεργίας, αναφέρει το περιστατικό. Το άρθρο περιλαμβάνεται ολόκληρο στο Helge Döring *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.112.

Schwarze Rebellen [Μαύροι Εξεγερμένοι], η οποία ανέβασε το έργο του Erich Mühsam *Staatsraison* [Ο λόγος του κράτους] με τη συνοδεία των Freien Sängern [Ελεύθεροι Τραγουδιστές] και τη χορωδία των Jungen Anarchisten του Βούπερταλ.⁷⁰ Ένας από τους οργανωτές ήταν ο Hans Schmitz, που λίγο μετά κατάφερε να διαφύγει από μια απόπειρα δολοφονίας εναντίον του από τους ναζιστές και υπήρξε ένας από τους βασικούς συντελεστές της τοπικής Μαύρης Μονάδας. Η είδηση της ίδρυσής της από αγωνιστές της SAJD αναφέρθηκε τον Μάρτη του 1931 επίσης στην «Der Syndikalist».⁷¹

Η νέα ομάδα ενεπλάκη από τις αρχές της ίδρυσής της σε μια καθημερινή μάχη εναντίον των SA μέσα από συγκρούσεις, ανταλλαγές πυροβολισμών και προπαγανδιστικές πρωτοβουλίες. Τον Ιούνιο του 1932 ο Kirschey αντέδρασε σε μια επίθεση των φαιών πουιάμισων τραβώντας ρεβόλβερ: τραυμάτισε στη γάμπα έναν ναζιστή και έτρεψε σε φυγή τους υπόλοιπους. Όμως τα πιστόλια χρησιμοποιήθηκαν και για την κατάρριψη των προπαγανδιστικών αερόστατων του NSDAP. Η Μαύρη Μονάδα συμμετείχε επιπλέον στην υπεράσπιση όλων των αναρχοσυνδικαλιστικών διαδηλώσεων και κατέκτησε έτσι τον σεβασμό των άλλων μαχητικών οργανώσεων του εργατικού κινήματος. Η συνεργασία ξεκίνησε αρχικά με τις άλλες μικρές ομάδες της

⁷⁰ Οι χορωδίες αποτελούσαν ένα σημαντικό στοιχείο στην κοινωνικοποίηση της εργατικής τάξης στη δημοκρατία της Βαϊμάρης. Και οι αναρχοσυνδικαλιστές προώθησαν τη συγκρότηση χορωδιών από ακτιβιστές τους. Βλέπε σχετικά την έκκληση που δημοσιεύτηκε στην «Der Syndikalist», «Aus der freiheitlichen Sängerbewegung», no 43, 1929.

⁷¹ «Der Syndikalist», no 10, 1931. Η Μαύρη Μονάδα του Βούπερταλ, από πλευράς ενδυμασίας υιοθέτησε το μοντέλο του Ράτιμπορ, προσθέτοντας τις μπότες.

εξωκοινοβουλευτικής επαναστατικής αριστεράς αλλά, με το πέρασμα των μηνών και την επιδείνωση της γενικότερης πολιτικής κατάστασης, πραγματοποιήθηκε στο Βούπερταλ (όπως και στο Ντάρμστατ) ένας πραγματικός «καταμερισμός εργασίας» της αντιφασιστικής μαχητικότητας με τους κομμουνιστές και σοσιαλδημοκράτες αγωνιστές.⁷² Επιπλέον, ανάλογα με τις Μαύρες Μονάδες της Άνω Σιλεσίας, και εκείνη του Βούπερταλ προμηθεύτηκε αρκετά πιστόλια και μια καραμπίνα. Όπως μας θυμίζει μια μαρτυρία της εποχής, παρά την καθαρή αριθμητική τους υπεροχή, οι SA έτρεμαν τη Μαύρη Μονάδα εκείνης της πόλης.⁷³

Τις μέρες που ακολούθησαν την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, οι οργανώσεις αυτοάμυνας του εργατικού κινήματος κατάφεραν να αποκρούσουν τις επιθέσεις των SA στις εργατικές γειτονιές του Βούπερταλ, όμως ούτε το θάρρος των αντιφασιστών ακτιβιστών δεν μπορούσε να κάνει κάτι εναντίον των θεωρησιασμένων των ναζιστών. Μεταξύ του 1936 και του 1937 η Γερμανία γνώρισε το τελευταίο μεγάλο κύμα συλλήψεων των αναρχοσυνδικαλιστών: οι (λίγοι) αγωνιστές που είχαν απομείνει ελεύθεροι υποχρεώθηκαν σε αχρηστία και το 1939 η πλειοψηφία τους εξαναγκάστηκε να καταταγεί στον στρατό. Ωστόσο, σύμφωνα με τη μαρτυρία του Hans Schmitz, κάποια μέλη της Μαύρης Μονάδας του Βούπερταλ εντάχθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '30 στους Düsseldorf-Piraten, το όνομα που είχαν οι Edelweisspiraten⁷⁴ σε αυτή την περιοχή και πέρασαν μαζί τη ναζιστική περίοδο και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.⁷⁵

⁷² Helge Döring, *Schwarze Scharen*, ο.π., σ.134.

⁷³ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, ο.π.

⁷⁴ Edelweisspiraten [Πειρατές του Άστρου των Άλπεων]: πρόκειται για ένα δίκτυο νέων που αντιτίθετο στο εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς

Οι δύο χιλιάδες αναρχοσυνδικαλιστές αγωνιστές στους οποίους μπορούσε να υπολογίζει η FAUD στο Μπόχουμ το 1920, μειώθηκαν σε λίγες δεκάδες το 1930. Όντας τόσο εξασθενημένη, η τοπική αναρχοσυνδικαλιστική ομάδα αφιερώθηκε κυρίως στη διοργάνωση εκδηλώσεων πολιτισμικού περιεχομένου σε συνεργασία με άλλες ελευθεριακές συνενώσεις. Η Μαύρη Μονάδα εμφανίστηκε στον εορτασμό της μνήμης των Σάκο και Βαντσέτι τον Απρίλη του 1932, επ' ευκαιρία της οποίας ανέβηκε το θεατρικό έργο «Staatraison» [«Η λογική του Κράτους»] του Müsham, στο οποίο συμμετείχαν περίπου τριακόσια άτομα (γύρω στα εκατό δεν βρήκαν θέση). Ωστόσο ο μύθος της Μαύρης Μονάδας του Μπόχουμ ήταν πολύ σύντομος και τελείωσε με το κύμα των εισβολών στα σπίτια και τις συλλήψεις, εξαιτίας της διανομής φυλλαδίων που καλούσαν σε αποχή από τις εκλογές τους τελευταίους μήνες του 1932.⁷⁶

Με τον ίδιο τρόπο η FAUD του Άαχεν μετά την αρχική έκρηξη, κατέληξε το 1930 σε μια πολύ μικρή ομάδα. Τον Γενάρη του 1932 εβδομήντα οργανώσεις του τοπικού εργατικού κινήματος αποφάσισαν να δημιουργήσουν ένα ενιαίο μέτωπο αντιφασιστικού αγώνα, με στόχο την αντιμετώπιση της αύξησης των SA. Ανάμεσα στις διάφορες ομάδες υπήρχε επίσης και η Schalmeien-Kapelle “Schwarze Schar” [κυριολεκτικά: Συμμορία του Φλάουτου «Μαύρη Μονάδα»]: δεν είναι ξεκάθαρο αν πρόκειται πραγματικά για μια ομάδα μαχητικής αυτοάμυνας βασισμένη στο μοντέλο του Ράτιμπορ ή για μια θεατρική ομάδα. Σε σχέση με αυτό μπορεί να είναι κρίσιμη η μαρτυρία

από τα τέλη της δεκαετία του '30 μέχρι τα τελευταία χρόνια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου.

⁷⁵ Hans Schmitz, “Umsonst is dat nie”. *Widerstand, ein persönlicher Bericht*, Edition Wahler, Γκραφενάου 2004.

⁷⁶ Helge Döring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.124.

του Curt Moeller, κορυφαίου εκπροσώπου του τοπικού αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος εκείνη την εποχή, ο οποίος στις αναμνήσεις του υποστηρίζει ότι δεν υπήρχε καμία Μαύρη Μονάδα στο Άαχεν.⁷⁷ Σύμφωνα με τον Helge Döring δεν μπορούμε να επιβεβαιώσουμε με βεβαιότητα την παρουσία μιας Μαύρης Μονάδας στην πόλη.⁷⁸

Τέλος, στη Στουτγκάρδη εμφανίστηκαν οι Schwarzen Rebellen [Μαύροι Εξεγερμένοι], μια ομάδα που δεν ανήκε ακριβώς στην εμπειρία των Μαύρων Μονάδων, αφού πρόκειται για έναν σχηματισμό απολύτως εξαρτημένο από την τοπική FAUD, που τη χρησιμοποιούσε αποκλειστικά για την προφύλαξη των εκδηλώσεων της.⁷⁹

⁷⁷ Οπ.π., σ.125, σ.187.

⁷⁸ Οπ.π., σ.125.

⁷⁹ Hartmut Rübner, *Freiheit und Brot. Die Freie Arbeiter-Union Deutschlands, eine Studie zur Geschichte des Anarchosyndikalismus*, Libertad Verlag, Βερολίνο 1994.

3.

Μια συνολική θεώρηση

Η ιστορία των Μαύρων Μονάδων ήταν σαφώς σύντομη: ξεκίνησαν τον Οκτώβρη του 1929 στην Άνω Σιλεσία, διαδόθηκαν σε μερικές πόλεις της Γερμανίας τα δύο επόμενα χρόνια και εξαφανίστηκαν με ταξύ των τελών του 1932 και των αρχών του 1933.

Η ανάληψη της εξουσίας από τον Χίτλερ συνιστά με άλλα λόγια τον επιθανάτιο ρόγχο αυτής της εμπειρίας, αφού η καταστολή, ξεκινώντας στα τέλη του 1932 από τις αρχές της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, εντάθηκε και έφτασε στα όρια της στο Τρίτο Ράιχ. Οι αναρχοσυνδικαλιστικές ομάδες που επιβίωσαν, οδηγήθηκαν τα επόμενα χρόνια σε πολύ δύσκολες συνθήκες παρανομίας, με άκρως περιορισμένες δυνατότητες κινήσεων. Επιπλέον, οι Μαύρες Μονάδες ήταν ένα μειοψηφικό φαινόμενο, αφού συμμετείχαν σε αυτές λίγες εκατοντάδες αγωνιστές και, μάλιστα, παρουσιάζονταν σαν οργάνωση υποστήριξης ενός συνδικάτου, της FAUD, που τώρα πια είχε εκδιωχθεί από τα εργοστάσια και υπέφερε από μια αιμορραγία εγγεγραμμένων μελών.⁸⁰

⁸⁰ Οι κομμουνιστικές, ναζιστικές και σοσιαλδημοκρατικές οργανώσεις άμυνας ήταν ευρύτερα διαδεδομένες στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης και είχαν πιο μεγάλο αριθμό μελών σε σχέση με τους αναρχοσυνδικαλιστές. Για να δώσουμε ένα παράδειγμα, ο ιστορικός

Οι Μαύρες Μονάδες μπορούν λοιπόν εύκολα να παρουσιαστούν σαν ένα φαινόμενο αριθμητικά περιθωριακό και απλώς ανταγωνιστικό σε σχέση με την κομμουνιστική Roter Frontkämpferbund,⁸¹ όπως επισημαίνει και ο Hartmut Rübner.⁸² Ο Ulrich Linse, ο πρώτος ιστορικός που αφιέρωσε ένα εκτενές δοκίμιο στις Μαύρες Μονάδες στα τέλη της δεκαετίας του '80, εξηγεί την ύπαρξή τους σαν απάντηση κάποιων νεανικών τομέων του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος στη σεχταριστική απομόνωση της FAUD, με σκοπό την προώθηση μιας ενεργητικής αντιφασιστικής δουλειάς πέρα από τα ιδεολογικά όρια και την καθαρή συνδικαλιστική δραστηριότητα.⁸³ Σύμφωνα με τον Helge Döring, αντιθέτως, οι Μαύρες Μονάδες συνιστούν μια ιδιαίτερη μορφή που προσέλαβε ο αναρχοσυνδικαλισμός στη Βαϊμάρη, ένα είδος «άλλου αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος», που αναπτύχθηκε στις περιφερειακές ζώνες ή σε τοπικές πραγματικότητες όπου η FAUD δεν ήταν ριζωμένη στα

Linse θυμίζει ότι τη στιγμή που οι Μαύρες Μονάδες απαριθμούσαν σαράντα αγωνιστές στο Κάσελ, η κομμουνιστική μαχητική ομάδα Kampfband gegen den Faschismus [Ένωση για τον αγώνα ενάντια στον φασισμό] περιελάμβανε 800 αγωνιστές. Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, ό.π.

⁸¹ Roter Frontkämpferbund [Ένωση των Κόκκινων Στρατιωτών στην Πρώτη Γραμμή]: πρόκειται για μια μαχητική οργάνωση συνδεδεμένη με το γερμανικό κομμουνιστικό κόμμα. Ιδρύθηκε τον Ιούλη του 1924 και ο πρώτος της ηγέτης ήταν ο Ernst Thälman. Την εποχή που κηρύχθηκε παράνομη, το 1929, αριθμούσε περίπου 30.000 μέλη.

⁸² Ο.π.

⁸³ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, ό.π.

εργοστάσια.⁸⁴ Μπορούμε συνεπώς να επισημάνουμε ότι, ακόμη και στη σπανιότατη βιβλιογραφία που είναι διαθέσιμη σχετικά με το ζήτημα, υπάρχουν διαφορετικές κρίσεις και αποτιμήσεις, σαφώς επηρεασμένες από την έλλειψη στοιχείων.

Ωστόσο οι Μαύρες Μονάδες εμφανίζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον απ' όσο μπορεί να δει κανείς με μια πρώτη ματιά, αφού συνιστούν το σημείο διατομής και συνεύρεσης διαφορετικών παρορμήσεων και δυναμικών, σε σχέση είτε με τη κοινωνία συνολικά είτε με το γερμανικό αναρχικό κίνημα πιο συγκεκριμένα. Υποστηρίζω, με άλλα λόγια, ότι οι Μαύρες Μονάδες συνιστούν μια μορφή κοινωνικοποίησης της πολιτικής στρατεύσης, εντός της οποίας συνυπάρχουν τυπικές ιδιαιτερότητες του γερμανικού αναρχοσυνδικαλισμού μαζί με πολιτικοκοινωνικές διεργασίες πολύ ευρύτερες, που χαρακτηρίζουν την Ευρώπη ανάμεσα στους δύο παγκόσμιους πολέμους.

1. Ο ευρωπαϊκός εμφύλιος πόλεμος και η αποικίνωση της πολιτικής.

Σύμφωνα με τον ιστορικό Enzo Traverso, η περίοδος ανάμεσα στο 1914 και το 1945 σηματοδεύτηκε ανεξίτηλα από μια σειρά καταστροφικών γεγονότων (επαναστάσεις, κρίσεις, αντεπαναστάσεις, πόλεμοι), σε τέτοιο βαθμό συνδεδεμένα μεταξύ τους ώστε να συνιστούν έναν «κύκλο», τον οποίο ορίζει σαν «ευ-

⁸⁴ Helge Döring, *Schwarze Scharen*, ό.π., σ.48. Σε σχέση με αυτό, ο Döring θεωρεί ότι η περίπτωση του Βερολίνου επιβεβαιώνει τη θέση του, αφού στη μοναδική πόλη όπου η FAUD διατηρούσε μια κάποια παρουσία στα εργοστάσια, η εμπειρία των Μαύρων Μονάδων κράτησε μόνο λίγους μήνες, ό.π., σ.136

ρωπαϊκό εμφύλιο πόλεμο».⁸⁵ Ο «ευρωπαϊκός εμφύλιος πόλεμος» σημαίνει μια ουσιαστική αλλαγή του χαρακτήρα της στράτευσης, που διακρίνεται πλέον ολοένα και περισσότερο από την ιδιαίτερη συμβίωση πολιτικής, βίας και κουλτούρας, με την οποία συμβίωση συνδέονται και ιδιαίτερες γενεαλογικές διαδικασίες. Θα μπορούσαμε λοιπόν να υποθέσουμε ότι οι Μαύρες Μονάδες αντιπροσωπεύουν μια συγκεκριμένη «παράκμηση» της πρωτόγνωρης «μορφής» της πολιτικής στράτευσης, καθοριζόμενη από τον ευρωπαϊκό εμφύλιο πόλεμο και χαρακτηριζόμενη από την προσπάθεια να αποκτήσει ξανά αυτή η «μορφή» ελευθεριακό περιεχόμενο, συνδυάζοντας το αίτημα για μια δομημένη οργάνωση, προσανατολισμένη στη μαχητική δράση, με μια οριζόντια, αντιμιλιταριστική και ομοσπονδιακή διάσταση.⁸⁶ Μόνο συνδέοντας τα δύο επίπεδα, το γενικό, που έχει να κάνει με τον ευρωπαϊκό εμφύλιο πόλεμο και το ειδικό, που έχει να κάνει με την εσωτερική δυναμική του αναρχοσυνδικαλιστικού γερμανικού κινήματος, είναι δυνατόν να αποτυπωθούν και να γίνουν κατανοητές οι συνθήκες για τη δυνατότητα γέννησης και διάδοσης των ίδιων των Μαύρων Μονάδων.

Η δημοκρατία της Βαϊμάρης διακρίνεται, όπως και το μεγαλύτερο μέρος της υπόλοιπης Ευρώπης μεταξύ των δύο παγκόσμιων πολέμων, από την απίστευτη αύξηση των μαχητικών πολιτικών ομάδων, είτε της δεξιάς είτε της αριστεράς, που ασ-

⁸⁵ Enzo Traverso, *A ferro e fuoco. La Guerra civile europea 1914-1918*, il Mulino, Μπολόνια 2007.

⁸⁶ Όπως δηλώνει ξεκάθαρα το πρόγραμμα των Μαύρων Μονάδων του Βερολίνου. Βλέπε σχετικά, Richtlinien der Schwarzen Schar Bezirk Berlin-Brandenburg [Καθοδηγητικές γραμμές της Μαύρης Μονάδας της ζώνης Βερολίνου-Βρανδεμβούργου], «Mitteilungsblatt der Schwarzen Schar Antifasistische Vereinigung revolutionärer Arbeiter», no 3, 1930.

χολούνταν με το πώς θα κατεβάζουν τον πολιτικό αγώνα στο επίπεδο του δρόμου.⁸⁷ Αυτό συνιστά μια από τις συνέπειες του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, γεγονός «γενετικό» του 20^{ου} αιώνα και πρώτη πραγματική ολοκληρωτική σύγκρουση της δημοκρατικής εποχής και της μαζικής κοινωνίας,⁸⁸ κατά τη διάρκεια της οποίας πέθαναν περίπου τρία εκατομμύρια άνθρωποι και σιάφτηκαν 25000 μίλια χαρακωμάτων, δηλαδή «ένα χαρακωμάκι ικανό να περιβάλλει ολόκληρη τη γη».⁸⁹ Έτσι, ο Μεγάλος Πόλεμος επαναπροσδιορίζει τις σχέσεις μεταξύ των ατόμων, των θεσμών και της πολιτικής, αλλάζει τη νοοτροπία και κινητοποιεί όλα τα κοινωνικά στοιχεία σε μια διαδικασία πολιτικοποίησης πρωτόγνωρης έκτασης, ριζοσπαστικότητας και τροπικότητας, ιδιαιτέρως στη δημοκρατία της Βαϊμάρης. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος εμπλέκει σχεδόν όλα τα πεδία της πολιτικής, της κοινωνίας και της οικονομίας, υποσιτάπτει το ευρωπαϊκό πολιτισμικό σύστημα κληρονομιά του 19^{ου} αιώνα, όπως και τα παλιά συστήματα πολιτικής μεσολάβησης που, μετά το 1918, δεν μοιάζουν να λειτουργούν πλέον.

Εμφανίζεται λοιπόν εκείνη η διαδικασία που ο ιστορικός Mosse έχει ορίσει αποτελεσματικά σαν «αποκτήνωση της πολιτικής», διακρινόμενη από τη συνέχιση στην πολιτική ζωή συμπεριφορών που είχαν υιοθετηθεί κατά τη διάρκεια της σύγκρο-

⁸⁷ Για μια ταχεία επισκόπηση των ομάδων της αριστεράς που σχετίζονταν με το εργατικό κίνημα περιορίζομαι να παραπέμψω στο εξής βιβλίο: Valerio Gentili, *Bastardi senza storia. Dagli arditi del Popolo ai Combattenti Rossi di Prima Linea: la storia rimossa dell'antifascismo europeo*, Castelveccchi, Ρώμη, 2011.

⁸⁸ Enzo Traverso, *La violenza nazista. Una genealogia*, il Mulino, Μπολόνια, 2002, σ.97.

⁸⁹ Paul Fussell, *La Grande Guerra e la memoria moderna*, il Mulino, Μπολόνια, 1984, σ.48.

υσης.⁹⁰ Ο πόλεμος εισβάλλει στην πολιτική ζωή, η οποία ξεκινά να υιοθετεί γλώσσες, λογικές και πρακτικές σύγκρουσης κληρονομημένες από τον πόλεμο. Η πολιτική σύγκρουση στρατιωτικοποιείται, οδηγώντας σε έναν πολλαπλασιασμό των ένοπλων μαχητικών σχηματισμών των πλέον διαφορετικών ιδεολογικών προσανατολισμών, που αμφισβητούν ολοένα και περισσότερο το μονοπώλιο της βίας του κράτους.⁹¹ Όλες οι πολιτικές οργανώσεις πρέπει να λογαριαστούν με αυτή την αλλαγή προοπτικής, και αυτό ισχύει και για εκείνες του εργατικού κινήματος.⁹²

Σε σχέση με αυτό, ο Ulrich Linse υπογραμμίζει ότι οι Μαύρες Μονάδες γεννήθηκαν στην Άνω Σιλεσία επειδή σε αυτή την περιοχή η ιδέα ύπαρξης οργανώσεων ομάδων ένοπλων αγωνιστών ήταν ιδιαίτερος διαδεδομένη από τις αρχές της δεκαετίας του '20, όταν άτυποι μαχητές Πολωνοί και Γερμανοί διεκδικούσαν την περιοχή.⁹³

2. Μια δημοκρατία γενεών

Ο γερμανός ιστορικός Detlev Peukert διέκρινε τέσσερις γενεές πολιτικά θεμελιώδεις για τη δημοκρατία της Βαϊμάρης.⁹⁴ Η

⁹⁰ George L. Mosse, *Le guerre mondiali dalla tragedia al mito dei caduti*, Laterza, Ρώμη-Μπάρι, 1990, σ.175-199.

⁹¹ Franco Milanese, *Ribelli e borghesi. Nazionalbolsevismo e rivoluzione conservatrice 1914-1933*, Aracne, Ρώμη, 2011.

⁹² George L. Mosse, «La sinistra europea e l'esperienza della Guerra (Germania e Francia)», στο *Rivoluzione e reazione in Europa 1917-1924. Convegno storico internazionale - Perugia 1978*, Mondo Operaio-Avanti, Ρώμη 1978, σ.161-167.

⁹³ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, οπ.π.

⁹⁴ Detlev J.K. Peukert, *La Repubblica di Weimar. Anni di crisi della modernità classica*, Bollati Boringhieri, Τορίνο 1996, σ.27-31.

πρώτη συνιστά τη *γουλιελμική γενεά*, δηλαδή αυτούς που γεννήθηκαν τις δεκαετίες του '50 και του '60 του 19^{ου} αιώνα. Μεγαλωμένοι στην αυτοκρατορική Γερμανία, σημαδεύτηκαν από την εποχή του Μπίσμαρκ και μερικά μέλη αυτής της γενεάς παρέμειναν ενεργά και στη δημοκρατία της Βαϊμάρης. Η δεύτερη, αντιθέτως, είναι η λεγόμενη *γενεά της «εποχής των ιδρυτών»*, αποτελούμενη από άτομα γεννημένα κατά τη δεκαετία του '70 του 19^{ου} αιώνα. Η πολιτική της διαμόρφωση γίνεται μεταξύ της ανάδειξης στον θρόνο του Γουλιέλμου II το 1888 και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, αλλά μπόρεσε να εκφραστεί πολιτικά μόνο με τη δημοκρατία της Βαϊμάρης, αποτελώντας τη διευθυντική της τάξη. Η τρίτη είναι η *γενεά του μετώπου*, συγκροτημένη ανάμεσα στις δεκαετίες του '80 και του '90 του 19^{ου} αιώνα, που στο μεγαλύτερο μέρος της αποκτά τις πολιτικές, οικογενειακές και επαγγελματικές εμπειρίες της, αμέσως μετά τον πόλεμο. Πρόκειται για εκείνους που, έχοντας βιώσει τους μετασχηματισμούς τους οποίους προκάλεσε η πρώτη παγκόσμια σύγκρουση και έχοντας αποτελέσει το κύριο μέρος των τάξεων που έμειναν στο μέτωπο τον περισσότερο καιρό, ερμηνεύουν την καινούργια πραγματικότητα ξεκινώντας από την οπτική που καθορίζει η εμπειρία του πολέμου. Πολλά μέλη αυτής της γενεάς ενσαρκώνουν το νέο μοντέλο του πολιτικού αγωνιστή όπως είχε διαμορφωθεί προηγουμένως και αυτοπαρουσιάζονται σαν η εναλλαγή απέναντι στο «παλιό», δηλαδή στις προηγούμενες γενεές. Στην τελευταία γενεά είναι ακόμη πιο ριζωμένος ο αγώνας εναντίον της βαιμάρικης «γεροντοκρατίας»: πρόκειται για την *άχρηστη γενεά*, αποτελούμενη από άτομο γεννημένα μετά το 1900, η οποία είναι υποχρεωμένη να συγκρουστεί με τη στάσιμη οικονομία και μια αγορά εργασίας που προσφέρει ελάχιστες προοπτικές. Επιπλέον, ξεκινώντας από το 1929, έχει μακελευτεί από την ανεργία. Η *άχρηστη γενεά*

κινείται στα άκρα της πολιτικής ένταξης, τροφοδοτώντας τις πιο ριζοσπαστικές ομάδες.

Αυτός ο έντονος γενεαλογικός διαχωρισμός είχε αναπόφευκτα αντίκτυπο στην πολιτική κουλτούρα. Με άλλα λόγια, η πολιτική διαμόρφωση των δύο πρώτων γενεών συνέβη την προπολεμική περίοδο, ενώ οι άλλες δύο, οι νεότερες, σηματοδεύτηκαν ανεξίτηλα από τον πόλεμο και τον κόσμο που διαμορφώθηκε από αυτόν. Αυτή η απόσταση μεταφράζεται σε μια πολιτική αντίθεση που, τροφοδοτούμενη και από άλλους παράγοντες, σηματοδοτεί είτε το σύνθετο πανόραμα της βαιϊμαρικής πολιτικής είτε τις σχέσεις μεταξύ των μεγαλύτερων σε ηλικία εκπροσώπων της FAUD και των νεότερων αγωνιστών των Μαύρων Μονάδων.

3. Οι Μαύρες Μονάδες στην καταγίδα της Βαϊμάρης

Οι Μαύρες Μονάδες, όπως έχει δείξει ο Helge Döring, συνιστούν το αποτέλεσμα της γενικότερης επέκτασης και ριζοσπαστισμού της πολιτικοποίησης και της συγκρουσιακότητας στη μεταπολεμική Γερμανία.⁹⁵ Ο Ulrich Linse, με τον ίδιο τρόπο, έχει σημειώσει ότι οι Μαύρες Μονάδες εκφράζουν στη γλώσσα τη στρατιωτικοποίηση της πολιτικής πρακτικής της ριζοσπαστικής νεολαίας της Βαϊμάρης, φτάνοντας στο αποκορύφωμά της στην τελική φάση αυτής της περιόδου, ξεκινώντας από το 1929. Αναλύοντας το λεξιλόγιο που χρησιμοποιούνταν στις εκδόσεις των Μαύρων Μονάδων και της SAJD, ο Linse υπογραμμίζει τη διάδοση λέξεων όπως «αγώνας», «αγωνίζομαι», «μέτωπο αγώνα». Επιπλέον, ο γερμανός ιστορικός επισημαίνει τη σημασία των «αγωνιστικών τραγουδιών»,⁹⁶ που άρχισαν

⁹⁵ Helge Döring, *Schwarze Scharen*, ο.π., σ.45.

⁹⁶ Βλέπε το τραγούδι των Μαύρων Μονάδων στο παράρτημα.

να συνοδεύουν ολοένα και πιο συχνά τις αναρχοσυνδικαλιστικές πορείες.⁹⁷

Όμως αν η «μορφή» της στρατεύσης καθορίστηκε από ένα συγκεκριμένο πολιτικό, πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο, το περιεχόμενο εξαρτάται αντιθέτως από την πολιτική κουλτούρα της συμμετοχής. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, οι Μαύρες Μονάδες συνέδεαν αυτήν την πρωτόγνωρη μορφή πολιτικής στρατεύσης με αιτήματα ως επί το πλείστον ελευθεριακά και αντιμιλιταριστικά, κάτι που φαινόταν ιδιαιτέρως με τον συμβολισμό τους. Μάλιστα, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε σε σχέση με αυτό την κεντρικότητα του αντιμιλιταρισμού στο φαντασιακό και τη συμβολική αναπαράσταση των Μαύρων Μονάδων, έσχατη απόδειξη της συνέχειας με την ιστορία και τη θεωρητική επεξεργασία του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος. Πράγματι, το σύμβολο με το ντουφέκι που σπάει στα δύο, που χρησιμοποιούσαν οι Μαύρες Μονάδες, είχε εμφανιστεί στην πραγματικότητα κάμποσα χρόνια πριν, χρησιμοποιημένο ακριβώς από τους αγωνιστές της FAUD.⁹⁸

Η κοινωνικοποίηση και οι πολιτικές πρακτικές των Μαύρων Μονάδων μοιάζουν να κινούνται ανάμεσα σε δύο πόλους: από τη μια πλευρά έχουμε τον αντιφασισμό, από την άλλη την α-

⁹⁷ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, ο.π.

⁹⁸ Ο Torsten Beweritz έχει επισημάνει την κεντρικότητα αυτού που ορίζεται σαν proletarischer Antimilitarismus [προλεταριακός αντιμιλιταρισμός] στην κατασκευή της ταυτότητας της FAUD και συνεπώς ολόκληρου του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος. Ο προλεταριακός αντιμιλιταρισμός χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι συνδέεται άμεσα με την οικονομική δράση και την αντιμιλιταριστική προπαγάνδα. Βλέπε Torsten Beweritz, *Die FAUD zwischen Klassenkampf und Pazifismus*, «Graswurzelrevolution», νο 370, 2012, σ.16-17.

ναρχοσυνδικαλιστική προπαγάνδα, που διεξάγεται με πιο μοντέρνα και αποτελεσματικά μέσα. Έτσι εξηγείται η προσοχή που δίνεται στις επικλητικές και επικοινωνιακές δυνατότητες των εικόνων, όπως για παράδειγμα οι γελοιογραφίες που τοποθετούνται στο πλάι των καμιονιών τα οποία χρησιμοποιούνταν για την προπαγάνδα από την ομάδα του Ράτιμπορ τον Αύγουστο του 1930, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζει ο Χριστός με την αντιασφυζιογόνο μάσκα, πιθανώς μια συνειδητή επανεπεξεργασία του έργου του Grosz.⁹⁹ Συνεπώς οι Μαύρες Μονάδες ακολουθούσαν την πολιτική θεώρηση του αναρχοσυνδικαλισμού,¹⁰⁰ όμως, την ίδια στιγμή, διέφεραν από αυτή, εφόσον υιοθετούσαν την έννοια της άμεσης δράσης, ανέκαθεν υποστηριζόμενη από τον αναρχοσυνδικαλισμό στο οικονομικό επίπεδο,¹⁰¹ στο πολιτικό πεδίο, σαν αντιφασιστική πρακτική. Οι Μαύρες Μονάδες έμοιαζαν να θέλουν να διαχειριστούν αυτή την ταυτόχρονη παρουσία στοιχείων συνέχειας και ασυνέχειας μέσω ενός είδους «καταμερισμού των καθηκόντων» στο εσωτερικό του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος: η FAUD και η SAJD

⁹⁹ George Grosz, *Ο Χριστός με την αντιασφυζιογόνο μάσκα*, 1927.

¹⁰⁰ Στο πρόγραμμα της βερολινέζικης Μαύρης Μονάδας, το δεύτερο σημείο αναφέρει ξεκάθαρα ότι η οργάνωση αναγνωρίζει από πολιτική άποψη τις αρχές του αναρχοσυνδικαλισμού, από οργανωτική δε άποψη τη FAUD και τη SAJD. *Richtlinien der Schwarzen Schar Bezirk Berlin-Brandenburg* [Καθοδηγητικές γραμμές της Μαύρης Μονάδας της ζώνης Βερολίνου-Βρανδεμβούργου], ο.π.

¹⁰¹ Ο Rudolf Rocker, που μπορεί να θεωρηθεί ο καθοδηγητικός διανοούμενος του βαιμαρικού αναρχοσυνδικαλισμού, ορίζει την άμεση δράση σαν «ιάθε μέθοδο του άμεσου πολέμου των εργαζομένων εναντίον των οικονομικών και πολιτικών καταπιεστών τους». Βλ. Rudolf Rocker, *Anarcho-syndicalism*, Phoenix Press, Λονδίνο 1987, σ.66.

θα έπρεπε να συνεχίσουν να δρουν στους χώρους εργασίας, ενώ οι Μαύρες Μονάδες, σαν «Ergänzungs-organisation» [ολική οργάνωση] έπρεπε να ασχολούνται με την προπαγάνδα και τον αγώνα «εναντίον του φασισμού και των εχθρών του αναρχοσυνδικαλισμού», όπως λένε οι καθοδηγητικές γραμμές της Μαύρης Μονάδας του Βερολίνου.¹⁰²

Πολυάριθμοι αγωνιστές που συμμετείχαν στις Μαύρες Μονάδες προέρχονταν από την *άχρηστη γενεά*, όπως μαρτυρούν οι χρονολογίες γέννησής τους: στην Άνω Σιλεσία και το Κάσελ ο μέσος όρος γέννησης ήταν το 1902, στο Ντάρμστατ το 1904, στο Βούπερταλ το 1911. Χωρίς αμφιβολία υπήρχαν τοπικές διαφοροποιήσεις. Για παράδειγμα, η Μαύρη Μονάδα του Μπόιτεν, όπως και εκείνη του Γιλάιβιτς, ήταν από τις μεγαλύτερες, με έναν μέσο όρο ηλικίας το 1929 τα τριάντα χρόνια και συνεπώς χαρακτηριζόταν από τη σταθερή παρουσία ατόμων που ανήκαν στη *γενεά του πολέμου*.¹⁰³ Επιπροσθέτως, ένα μεγάλο μέρος αυτών των νεαρών ακτιβιστών, ιδίως στη Ρηνανία-Βεστφαλία και στην Έσση, ήταν την περίοδο που εξετάζουμε άνεργοι και είχαν αποκτήσει τις βασικές πολιτικές τους εμπειρίες στο κίνημα των ανέργων. Κατά συνέπεια, θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε την κοινωνική βάση των Μαύρων Μονάδων στο στερούμενο εργασίας νεανικό προλεταριάτο, όπου η έννοια «νεανικό» χρησιμοποιείται για να περιγράψει την ένταξη στη *γενεά του μετώπου* και της *άχρηστης γενεάς* για τις οποίες μιλά ο Peukert. Με την οφειλόμενη προσοχή, συνεπώς, μου φαίνεται ότι το ερμηνευτικό μοντέλο που προσφέρει η αναδιαμόρφωση της μορφής της πολιτικής στράτευσης και του γενεαλογικού

¹⁰² Βλ. πιο συγκεκριμένα το τρίτο και τέταρτο σημείο.

¹⁰³ Γι' αυτά τα στοιχεία βλέπε Helge Döhring, *Schwarze Scharen*, ο.π., 173-178.

κατακερματισμού στη δημοκρατία της Βαϊμάρης μπορεί να προσφέρει κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία για την ανάλυση του φαινομένου των Μαύρων Μονάδων, χωρίς γι' αυτό να οδηγούμαστε σε μια απολυτοποίηση αυτών των κλειδιών ανάγνωσης. Με άλλα λόγια, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι κάποια στοιχεία της SAJD ασκούσαν πολύ έντονη κριτική στις Μαύρες Μονάδες, σημάδι ότι οι τελευταίες δεν κάλυπταν την ολότητα των νεαρών αναρχοσυνδικαλιστών.¹⁰⁴

4. Βία και αντιφασισμός

Το ζήτημα της βίας («Gewaltfrage») προκάλεσε πολλές τριβές στο εσωτερικό του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος. Ο μελετητής Hans Manfred Bock έχει χαρακτηρίσει τη FAUD σαν μια ειρηνιστική οργάνωση.¹⁰⁵ Τέτοιου είδους θέσεις στην πραγματικότητα εξέφραζε μόνο μια μειοψηφία, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονται οι Franz Gampe από τη Νυρεμβέργη και ο Fritz Oerter. Ο τελευταίος έγραψε στις αρχές της δεκαετίας του '20 κάποια άρθρα στην «Der Syndikalist» χρησιμοποιώντας την υπογραφή «εμείς», κάνοντας έτσι τις θέσεις του να θεωρούνται οι επίσημες της FAUD. Ωστόσο, οι θέσεις του Oerter, βάσει των οποίων το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα έπρεπε να αρνηθεί τη βία γιατί αυτή οδηγεί μόνο σε νέες μορφές κυριαρχίας και καταπίεσης, αμφισβητήθηκαν από την αρχή έντονα από διάφορες τοπικές ομάδες της FAUD. Ο Arthur Lehning αναφέρει το 1929 στην «Die Internationale» [«Η Διεθνής»], θεωρητικό όργανο της FAUD, ότι ο αντιμιλιταρισμός

¹⁰⁴ Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, ο.π.

¹⁰⁵ Hans Manfred Bock, *Syndikalismus und Linkskommunismus von 1918 bis 1923. Ein Beitrag zur Social – und Ideengeschichte der frühen Weimarer Republik*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Ντάρμστατ 1993.

δεν σημαίνει ειρηνισμός, αφού η βία πρέπει να χρησιμοποιείται από την αυτοοργανωμένη εργατική τάξη για την υπεράσπιση της κοινωνικής επανάστασης.¹⁰⁶ Σε κάποιους τομείς της αναρχοσυνδικαλιστικής νεολαίας αυτή η διάθεση για άμεση δράση εμφανίζεται πολύ έντονη και δεν περιορίζεται μόνο στην οικονομική σφαίρα, δηλαδή στους χώρους εργασίας. Έτσι, από τα μέσα της δεκαετίας του '20 άρχισαν να διεξάγονται μια σειρά συνέδρια νέων σε ολόκληρη τη δημοκρατία της Βαϊμάρης, στα οποία έμπαινε στο κέντρο της συζήτησης το ζήτημα της βίας, υπογραμμίζοντας, σε γενικό επίπεδο, την ελευθερία των ατόμων να δρουν αναλόγως των περιστάσεων και δηλώνοντας ότι ήταν έτοιμοι ακόμη και για ένοπλο αγώνα απέναντι στη βία του κράτους.

Συνεπώς, μπορούμε συνολικά να σημειώσουμε ότι στο εσωτερικό του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος δεν υπήρχε μια κοινή θέση για τη βία η οποία, αν γίνει αποδεκτή, μπορεί να ειπωθεί με δύο διαφορετικούς τρόπους: είτε σαν αμυντική άμεση δράση που ασκείται στο οικονομικό πεδίο είτε σαν μαχητική άμεση δράση που ασκείται κατά τρόπο αντιφασιστικό. Εκείνοι οι νεαροί άνεργοι ακτιβιστές που είχαν σαν βάση τους την εμπειρία των γερμανικών Μαύρων Μονάδων, οριζόμενοι σαν «δεύτερη γενεά» της FAUD, διακρίνονταν επειδή υποστήριζαν τη δεύτερη εκδοχή της έννοιας της άμεσης δράσης.

Ξεινώντας από τα τέλη της δεκαετίας του '20 το ζήτημα της βίας συνδέεται σε ολοένα και αυξανόμενο βαθμό με τον αντιφασισμό. Η FAUD αντιλαμβάνεται έγκαιρα τον κίνδυνο που συνιστά ο εθνικοσοσιαλισμός και, σε γενικές γραμμές, τον ερμηνεύει σαν ένα φαινόμενο ως επί το πλείστον οικονομικής

¹⁰⁶ Arthur Lehning, «Gewalt und Gewaltlosigkeit, «Die Internationale», no 9, 1929.

φύσεως, ειδήλωση ενός άμεσου μιλιταρισμού εκ μέρους των βιομηχάνων εναντίον της εργατικής τάξης, που πρέπει να αντιπαλευτεί με την άμεση δράση στα εργοστάσια, μέσω της γενικής απεργίας και του σαμποτάζ.¹⁰⁷ Αντιθέτως, οι νεαροί ακτιβιστές που συμμετείχαν στις Μαύρες Μονάδες, σε μεγάλο βαθμό άνεργοι και συνεπώς ανίκανοι να δράσουν στους χώρους δουλειάς, φαίνεται να έβλεπαν τον φασισμό και σαν πολιτικό φαινόμενο. Γι' αυτό, οι Μαύρες Μονάδες έθεταν σαν στόχους τη δημιουργία μιας μορφής οργανωμένης και πιο μοντέρνας αντιφασιστικής δράσης, δηλαδή μια στρατηγική προσανατολισμένη στην αυτοάμυνα και στην προσέλευση είτε νέων αγωνιστών είτε αύξησης της πολιτικής της επιρροής.¹⁰⁸ Επιπλέον, υποστήριζαν την ανάγκη να ληφθεί υπόψη το πλαίσιο της προπαγάνδας και η άλογη πλευρά της πολιτικής. Σε σχέση με αυτό, η βερολινέζικη ομάδα δηλώνει ότι «δεν πρέπει να φοβόμαστε να κάνουμε την προπαγάνδα μας με ένα μεγαλύτερο ταμ-ταμ, να επηρεάζουμε τους ανθρώπους μέσω της μαζικής υποβολής προκειμένου να τους προσελκύσουμε στις ιδέες μας».¹⁰⁹

¹⁰⁷ Βλ. σχετικά Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, οπ.π. και Augustin Souchy, «Germania, il nazismo in marcia», στο συλλογικό έργο *Piegarsi vuol dire mentire. Germania: la resistenza al nazismo nella Ruhr e in Renania (1933-1945)*, Zero in Condotta, Μιλάνο 2005, σ.17-20. Το άρθρο ανάγεται στο 1930 και δημοσιεύτηκε στο «Der Syndikalist».

¹⁰⁸ Hartmut Rübner, *Freiheit und Brot. Die Freie Arbeiter-Union Deutschlands*, οπ.π.

¹⁰⁹ «Mitteilungsblatt der Schwarzrn Schar Antifascistische Vereinigung revolutionärer Arbeiter», νο 4, 1930, παρατιθέμενο στο Helge Döring, *Schwarze Scharen*, οπ.π., σ.72.

5. Οι κριτικές στις Μαύρες Μονάδες

Ο Erich Mühsam έγραψε το 1930 στο περιοδικό του «Fanal» ότι «οι Μαύρες Μονάδες δεν μπορούν παρά να γοητεύουν και να δίνουν το καλό παράδειγμα».¹¹⁰ Ωστόσο, την υποστήριξη του δεν συμμερίζονταν διάφοροι τομείς της FAUD και της SAJD, που επέκριναν δριμεία την εμπειρία και τις πρακτικές των Μαύρων Μονάδων, βλέποντας σε αυτές όχι μόνο τον κίνδυνο μιας σταδιακής εξάλειψης της ιδεολογικής και οργανωτικής ενότητας της ίδιας της FAUD, αλλά και την πιθανότητα μιας επιστροφής στον πολιτικό τρορισμό του 19^{ου} αιώνα.¹¹¹ Επιπλέον, κάποιοι τομείς του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος μιλούσαν για την πιθανότητα να υπάρξει διείσδυση της αστυνομίας στις Μαύρες Μονάδες.¹¹²

Ωστόσο, ο πυρήνας της κριτικής στις Μαύρες Μονάδες συνίστατο στην κατηγορία του μιλιταρισμού, κάτι που προωθούσαν εκπρόσωποι της SAJD όπως ο Georg Hepp από τη Φρανκφούρτη επί του Μάιν και ο Karl Gütling από το Όφενμπαχ. Κατά τη γνώμη τους, οι Μαύρες Μονάδες δεν θα είχαν άλλο αποτέλεσμα από τη στρατιωτικοποίηση της ελευθεριακής νεολαίας. Η δόση αυξήθηκε σε ένα άρθρο που δημοσιεύτηκε στις 18 Οκτώβρη 1930 στο «Die Arbeits-Börse»,¹¹³ σαν απάντηση σε μια αντιφασιστική έκκληση της βερολινέζικης Μαύρης Μονάδας. Σε αυτό το άρθρο, επικρίνονταν δριμεία και η χρήση των στολών, το χρώμα και τα αρχικά (στα γερμανικά ακου-

¹¹⁰ «Fanal», νο 2, 1930.

¹¹¹ Hartmut Rübner, *Freiheit und Brot. Die Freie Arbeiter-Union Deutschlands*, οπ.π.

¹¹² Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen"*, οπ.π.

¹¹³ «Die Arbeits-Börse, Mitteilungsblatt der KAB (Kreis-Arbeits-Börse) Gross-Berlin», 10, νο 42, 1930.

γόταν σαν «SS»), υπογραμμίζοντας την εικόνα μιας υποτιθέμενης αμφισημίας των Μαύρων Μονάδων.

6. Οι Μαύρες Μονάδες και το θέατρο – μια παράξενη σχέση

Οι Μαύρες Μονάδες βρέθηκαν συνεπώς στο σταυροδρόμι μιας πολλαπλότητας πολιτικών, πολιτισμικών, οικονομικών και γενεαλογικών δυναμικών. Εμφανισμένες στην Άνω Σιλεσία διεδόθησαν, πέρα από το Βερολίνο, και σε άλλες πόλεις της Έσσης, της Ρηνανίας-Βεστφαλίας και της Θουριγγίας. Σε αυτές τις περιοχές μοιάζει να μπορούμε να υποθέσουμε ότι είχαν κάποια σχέση με το Kampf Bühnen-Bewegung [Κίνημα των Αγωνιζόμενων Θεάτρων].

Στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης υπήρχε ένας ισχυρότατος δεσμός μεταξύ των διαφόρων πολιτικών δυνάμεων και του θεάτρου, αφού το τελευταίο αντιπροσώπευε την έκφραση και το medium των αιτημάτων και των ανησυχιών που είχαν να κάνουν με τη νεωτερικότητα.¹¹⁴ Η FAUD, από τα μέσα της δεκαετίας του '20, αντέδρασε στην ειδίωξη από τα εργοστάσια και στη μείωση των εγγεγραμμένων μελών προωθώντας μια ευρεία βεντάλια κοινωνικών και πολιτισμικών εκδηλώσεων, ανάμεσα στις οποίες υπάρχουν και ομάδες οι οποίες προωθούσαν αυτό που εκείνη την εποχή αποκαλούνταν Agit-Prop [Agitation und Propaganda] και που σήμερα θα μπορούσε να ταυτιστεί με το θέατρο του δρόμου. Μαζί με χορωδιακές, μουσικές και αθλητικές κομπανίες συμμετείχαν στη ζωή του εργατικού κινήμα-

¹¹⁴ Για το επιχείρημα βλέπε Marielle Silhouette, «Théâtre et Politique sous la république de Weimar», «Revue Française d'Histoire des Idées Politiques», 1998, no 8, σ.307-321.

τος, έδιναν συχνά παραστάσεις επ' ευκαιρία συνελεύσεων, πολιτικών εκδηλώσεων και εορτασμών, ακόμη και στα κάγκελα των εργοστασίων, σε σπαστά πάγια από ξύλο. Αν και δεν αποτελούσαν μια συντονισμένη οργάνωση, οι θεατρικές ομάδες συνιστούσαν ένα σημαντικό τμήμα του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος.¹¹⁵

Η πρώτη δημιουργία τέτοιου τύπου στο αναρχοσυνδικαλιστικό περιβάλλον συμβαίνει το 1928 στη Θουριγγία. Πρόκειται για μια περιπλανώμενη θεατρική κομπανία αποτελούμενη από 9-10 ηθοποιούς, η οποία αποκαλούνταν Kampfbühne [Θέατρο του Αγώνα] και με έδρα την Ερφούρτη, οργάνωνε με την υποστήριξη της FAUD tournée σε ολόκληρη τη Γερμανία, παρουσιάζοντας έργα των Upton Sinclair, Alexander Stern, Heinrich Lersch και, προφανώς, του Erich Mühsam. Η πρωτοβουλία είχε τέτοια επιτυχία που σύντομα γεννήθηκαν ανάλογες εμπειρίες. Τον Γενάρη του 1929 εμφανίστηκαν στην περιφέρεια του Μάνχαϊμ-Λούντβινγκσφεν οι Schwarze Rebellen [Μαύροι Εξεγερμένοι].¹¹⁶ Στο Ντύσελντορφ ιδρύθηκε η θεατρική κομπανία Μαύρη Μονάδα με αποκλειστική λειτουργία την υποστήριξη της FAUD και με ένα εύρος λειτουργίας μέχρι τη Ρηνανία και τη Βεστφαλία.¹¹⁷ Αυτή η θεατρική παρέα εμφανίστηκε την Άνοιξη του 1929 σε μια συγκέντρωση της SAJD

¹¹⁵ Βλ. σχετικά, Helge Döring, «“Kampfbühnen” des Syndikalismus. Die anarchosyndikalistische Theaterbewegung um 1930», «Direkte Aktion», no 201, 2010.

¹¹⁶ Δεν πρέπει να συγχέονται με τον ομώνυμη ομάδα της Στουγκάρδης στην οποία αναφερθήκαμε προηγουμένως, αφού πρόκειται για δύο εντελώς διαφορετικούς σχηματισμούς.

¹¹⁷ Παρά το κοινό όνομα, αυτή η θεατρική ομάδα δεν πρέπει να συγχέεται με τις Μαύρες Μονάδες σαν μαχητική ομάδα αυτοάμυνας, αφού αυτές δεν εμφανίστηκαν στο Ντύσελντορφ.

στο Άαχεν. Στο Όφενμπαχ, η νέα θεατρική ομάδα των Μαύρων Εξεγερμένων απήγγειλε αγωνιστική ποίηση στις 3 Αυγούστου 1929, μπροστά σε 200 άτομα, εμφανιζόμενοι στο παλκοσένιο που είχε κόκκινο φόντο, ντυμένοι στα ολόμαυρα. Η Kampfbühne της Ερφούρτης εμφανίστηκε μετά στην πανεθνική συνάντηση της SAJD στο Κάσελ, μπροστά σε εκατοντάδες άτομα και κατόπιν στο Βούπερταλ και τη Στουτγκάρδη στη μνήμη των Σάκο και Βαντσέτι. Στο Βερολίνο είχε προγραμματιστεί τον Αύγουστο του 1931 μια θεατρική παράσταση της Kampftruppe-Es blitz [Μπουλούκι αγώνα – Αστραπή], που ωστόσο απαγορεύτηκε από την αστυνομία.

Μπορούμε πιθανώς να δούμε τις παράξενες συμπτώσεις με τις Μαύρες Μονάδες, ξεκινώντας από το όνομα της θεατρικής ομάδας του Ντύσελντορφ, χωρίς να ξεχνάμε τη στολή με την οποία εμφανίστηκαν οι Μαύροι Εξεγερμένοι στο πάλκο του Όφενμπαχ στις 3 Αυγούστου 1929. Επιπλέον, η Kampfbühne της Ερφούρτης παραβρέθηκε σε εκείνη τη συνάντηση της SAJD το 1929, από την οποία αγωνιστές από το Ντάρμστατ και το Κάσελ πήραν την ιδέα για να φτιάξουν μια Μαύρη Μονάδα. Τέλος, οι θεατρικές ομάδες, αρκεί να σκεφτούμε εκείνη του Ντύσελντορφ, έριχναν το βάρος στην προπαγάνδα, μια βασική θεματική και για τις Μαύρες Μονάδες. Είναι επίσης δυνατό να παρατηρήσουμε μια κάποια συγγένεια μεταξύ των προπαγανδιστικών περιηγήσεων με τα καμιόνια των Μαύρων Μονάδων στην Άνω Σιλεσία και τη δράση των Μαύρων Εξεγερμένων, οι οποίοι, με μαύρα ρούχα και αυτοκίνητα, γυρνούσαν το απόγευμα της 3^{ης} Αυγούστου στους δρόμους του Όφενμπαχ μοιράζοντας προκηρύξεις.¹¹⁸ Ωστόσο τα δύο φαινό-

¹¹⁸ Helge Döring, «“Kampfbühnen” des Syndikalismus», ο.π.

μενα, παρά αυτές τις αισθητικές, γλωσσικές και τις σχετικά με τον τρόπο παρουσίασης της προπαγανδιστικής τους δραστηριότητας ομοιότητες, δεν πρέπει να συγχέονται: οι Μαύρες Μονάδες ήταν μια μάχιμη ομάδα αντιφασιστικής δράσης, οι ομάδες που αποτελούσαν το αναρχοσυνδικαλιστικό Kampfbühnen-Bewegung ήταν θεατρικές κομπανίες.

Θεωρώ αδύνατον προς το παρόν να προσδιορίσω με σιγουριά τη σχέση που συνδέει τις δύο εμπειρίες. Στο κάτω κάτω της γραφής, η ιστορική έρευνα είναι και αυτό: να υποθέτεις, να μη διστάζεις να αφήνεις περιθώρια αμφιβολίας, να μην προτίθεται να εξηγείς τα πάντα και να θυμάσαι ότι, στην ιστορία όπως στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει ένα οριστικό συμπέρασμα, αλλά μόνο πολλοί δρόμοι προς εξερεύνηση.

Οι Μαύρες Μονάδες μετά το 1933

1. Από τη Γερμανία...

Στο τελευταίο συνέδριο της FAUD που έγινε στην Ερφούρτη το Πάσχα του 1932, οι παρόντες εκπρόσωποι αποφάσισαν να ετοιμαστούν για την παρανομία εν όψει της καταστολής η οποία, όπως προέβλεπαν οι αναρχοσυνδικαλιστές, θα χτυπούσε ολόκληρο το εργατικό κίνημα αμέσως μόλις ο Χίτλερ θα ανέβαινε στην εξουσία. Κάτι τέτοιο όντως έγινε τους πρώτους μήνες του 1933: ενώ ο Mühsam συνελήφθη τις επόμενες ώρες μετά τον εμπρησμό του Ράιχσταγι¹¹⁹ και ο Rocker κατέφυγε βιαστικά στην Ελβετία, οι Μαύρες Μονάδες του Κάσελ και του Βούπερταλ συγκρούστηκαν σιληρά με τις SA μαζί με άλλες οργανωμένες ομάδες του εργατικού κινήματος. Πολλές τοπικές ομάδες διαλύθηκαν για να ανασυσταθούν στην παρανομία και εκείνες που βρίσκονταν κοντά στα γαλλογερμανικά σύνορα έστησαν ένα δίκτυο ικανό να διασφαλίσει οδούς διαφυγής ακριούντως σίγουρους προς την Ολλανδία.¹²⁰ Όταν η

¹¹⁹ Σχετικά με αυτό έχει ενδιαφέρον το βιβλίο του Nico Jassies, *Berlino brucia. Marinus van der Lubbe e l'incendio del Reichstag*, Zero in Condotta, Μιλάνο 2008.

¹²⁰ Βλ. σχετικά πέρα από το βιβλίο του Helge Döring, *Anarcho-Syndikalismus in Deutschland*, οπ.π. και: Rolf Theissen, Peter Walter,

γραμματεία της ΑΙΤ [Αναρχοσυνδικαλιστική Διεθνής] μεταφέρθηκε στην Ισπανία το 1933, ιδρύθηκε στο Άμστερνταμ το κέντρο μετανάστευσης της FAUD, με πρωτοβουλία των πρώην μαχητών των Μαύρων Μονάδων Gustav «Gustl» Doster από το Ντάρμστατ και Fritz «Fred» Schröder από το Κάσελ.¹²¹ Το κέντρο, υπό την καθοδήγησή τους, ανέπτυξε ένα σύστημα υποστήριξης για τους γερμανούς πολιτικούς φυγάδες και μια έντονη προπαγανδιστική δραστηριότητα, με στόχο να αμφισβητήσει την εικόνα που ο Χίτλερ ήθελε να δημιουργήσει για τη ναζιστική Γερμανία στο εξωτερικό. Στις αρχές του 1935, η παράνομη αναρχοσυνδικαλιστική δραστηριότητα μειώθηκε: οι επαφές μεταξύ των διάφορων τοπικών ομάδων εξασθένησαν και πολλοί αγωνιστές υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν την πολιτική δραστηριότητα γιατί βρήκαν δουλειά και ήξεραν ότι η αστυνομία επιτηρούσε όλους τους νέους προσληφθέντες.¹²²

Johanna Wilhelms, *Der Anarcho-Syndikalistische Widerstand an Rhein und Ruhr*, EMS-KOPP Verlag, Μόπεν 1980, Jan Foitzik, *Zwischen den Fronten: zur Politik, Organisation und Funktion linker politischer Kleinorganisationen in Widerstand 1933 bis 1939-40 unter besonderer Berücksichtigung des Exils*, Neue Gesellschaft, Βόννη 1986, Andreas G. Graf, *Anarchisten gegen Hitler*, ο.π., Jürgen Mümken, *Anarchosyndikalismus an der Fulda. Die FAUD in Kassel und im Widerstand gegen Nationalsozialismus und Faschismus*, Φρανκφούρτη, Verlag Edition AV, 2004.

¹²¹ Ο Fritz «Fred» Schröder συνελήφθη στα τέλη του καλοκαιριού του 1932 και, αφού αποφυλακίστηκε μετά από λίγους μήνες, κατέφυγε στο εξωτερικό. Helge Döring, *Schwarze Scharen*, ο.π., σ.121.

¹²² Συλλογικό έργο, *Piegarsi vuol dire mentire*, ο.π., σ.20-26.

2. ...στην Ισπανία

Όπως πολλοί αναρχοσυνδικαλιστές αγωνιστές, και οι πρώην Μαύρες Μονάδες αναμείχθηκαν έντονα στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο, που τους φάνηκε σαν μια ευκαιρία ανάνηψης μετά την ήττα τους στη Γερμανία. Έτσι, στην αντιφασιστική και επαναστατική υπόθεση εμφανίστηκε και μια προοπτική προσωπικής αναγέννησης.¹²³ Από το 1931, χρονιά κατά την οποία το αναρχικό συνδικάτο Confederation National del Trabajo (CNT) μπόρεσε να επιστρέψει στη νομιμότητα, η Ισπανία αποτελούσε ουσιαστικό σημείο αναφοράς για τους αναρχοσυνδικαλιστές και τον τύπο που συνδεόταν με τη FAUD, παρακολουθώντας με προσοχή τις ισπανικές εξελίξεις. Το 1931 τρεις αγωνιστές των Μαύρων Μονάδων έφτασαν στην Ισπανία: επρόκειτο για τους Alfons Malina, Paul Czakon και Bernhard Pacha από το Μπέουτεν. Μετά το 1933 η μετανάστευση εντάθηκε, τροφοδοτούμενη από ακτιβιστές που έφευγαν από τη χιτλερική Γερμανία.

Η Ισπανία συνιστά για τους αναρχοσυνδικαλιστές την καλύτερη προοπτική, είτε λόγω της ισχύος του τοπικού ελευθεριακού κινήματος είτε λόγω της σχετικής ευκολίας με την οποία μπορούσαν να αποκτήσουν άδεια παραμονής. Έτσι το 1934 γεννιούνται στη Βαρκελώνη οι Deutsche AnarchoSyndikalisten (DAS [Γερμανοί Αναρχοσυνδικαλιστές]), που κυκλοφορούν το δεκαπενθήμερο έντυπο «Sozial Revolution» [«Κοινωνική Επανάσταση»], ενώ τον Απρίλη του 1936 εντάχθηκαν στη

¹²³ Το βεβαιώνει ο Dieter Nelles, *The Foreign Legion of the revolution: German anarcho-syndikalist and volunteers in anarchist militias during the Spanish civil war*, <http://libcom.org/library/the-foreign-legion-revolution>

Federación Anarquista Ibérica (FAI) [Ιβηρική Αναρχική Ομοσπονδία].

Στις 19 Ιούλη του 1936 οι αγωνιστές των DAS στη Βαρκελώνη συμμετείχαν στην έφοδο στη Γερμανική Λέσχη, μια σημαντική ναζιστική οργάνωση στο ισπανικό έδαφος και απέσπασαν όπλα και έγγραφα, μέσω των οποίων διαπιστωνόταν η ταυτότητα των συμπαθούντων ναζιστών στην πόλη. Τις επόμενες εβδομάδες φτιάχνεται η Erich Müsham Group [Ομάδα Έριχ Μούζαμ], πολιτοφυλακή αποτελούμενη από γερμανούς αναρχοσυνδικαλιστές, που πολεμά στην Ουέσκα, στο μέτωπο της Αραγωνίας, τον Αύγουστο του 1936. Τον Νοέμβρη η ομάδα εντάσσεται στην Ταξιαρχία Ντουρούτι, με την οποία μάχεται η πλειοψηφία των πρώην ακτιβιστών των Μαύρων Μονάδων που βρίσκονταν στην Ισπανία.

Στο μέτωπο είναι ο Paul Czakon, με το παρατσούκλι «Maximo», με την ιδιότητα του επικεφαλής μιας μονάδας πυροβολικού. Οι Heinrich Friedetzky και Max Piechulla μάχονταν με τις Διεθνείς Ταξιαρχίες όπου, αν και αναρχικοί, ο κομμουνιστής διοικητής τους δέχτηκε.¹²⁴ Όμως στην Ισπανία βρίσκονται και οι Willi Paul και Fritz Schröder από το Κάσελ, οι Gustav Doster και Helmut Tomas από το Ντάρμστατ, οι Fritz Benner, Arnold Engels και Helmut Kirschev από το

¹²⁴ Ο κομμουνιστής διοικητής, τη στιγμή της υποδοχής τους, τους ξειαθάρισε: «Ξέρω ότι είσατε αναρχικοί. Όμως επειδή οι αναρχικοί είναι οι καλύτεροι μαχητές, μπορείτε να συμμετέχετε στις Διεθνείς Ταξιαρχίες. Αλλά μετά τη νίκη αμέσως θα τουφεμιστείτε!». Βλέπε Hans Müller-Sewing (επιμ.), *Heinrich Friedetzky (1910-1998)*, οπ.π., σ.40.

Βούπερταλ.¹²⁵ Κάποιοι σκοτώνονται κατά τη διάρκεια των μαχών, άλλοι επιζούν και παραδίδονται στις ναζιστικές αρχές καταλήγοντας σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπως ο Friedetzky, που πέρασε από το Σαχσενχάουζεν και το Ράβενσμπρυκ, επιβιώνοντας χάρη στο γεγονός ότι ήταν ηλεκτρολόγος. Αντιθέτως ο Czakon, μετά την ήττα κλείστηκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στη Γαλλία και συμμετείχε στη γαλλική αντίσταση. Ο Alfons Pilarski, επιφανής εκπρόσωπος της Μαύρης Μονάδας του Ράτιμπορ, κατέφυγε αντιθέτως στην Πολωνία τον Σεπτέμβρη του 1932 προκειμένου να διαφύγει τη σύλληψη και συμμετείχε στην εξέγερση της Βαρσοβίας το 1944, στην οποία τραυματίστηκε σοβαρά.

3. Οι Μαύρες Μονάδες στην ιστορία

Συνεπώς, μετά το 1933, οι Μαύρες Μονάδες διαλύθηκαν, με τα μέλη τους να ακολουθούν διάφορες προσωπικές πολιτικές διαδρομές, βρίσκοντας ένα σημαντικό σημείο αναφοράς στην επαναστατική Ισπανία, με την οποία οι γερμανοί αναρχοσυνδικαλιστές είχαν πάντοτε μια συναισθηματική σχέση, τέτοια ώστε ο Friedetzky θα πεθάνει στο Αλιγιάντε στις 14 Μάη 1998. Η ιστορία των Μαύρων Μονάδων χάνεται έτσι στη θύελλα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, από τον οποίο το γερμανικό αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα θα βγει εντελώς διαλυμένο. Πολλοί επιζήσαντες, μετά από χρόνια αγώνων και ζωής στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, αποφάσισαν να μην δραστηριοποιηθούν πλέον πολιτικά, άλλοι συμμετείχαν σε μεγάλο βαθμό στη Föderation Freiheitlicher Sozialisten (FFS) που προώθη-

¹²⁵ Nik Topak, «Mehr als nur Anti-Faschismus», «Direkte Aktion», νο 195, 2009.

σε ο Helmut Rüdinger, επιφανής εκπρόσωπος της FAUD προς τα τέλη της δεκαετίας του '20. Έτσι όπως αποφάσισαν να αντιμετωπίσουν τον εθνικοσοσιαλισμό, οι αγωνιστές των Μαύρων Μονάδων επέστρεψαν στη σιιά, όπου έμειναν επί μακρόν, όπως δείχνει πολύ καλά η αναιμική ιστοριογραφία για την περίπτωση τους. Ωστόσο, η μελέτη των Μαύρων Μονάδων μας ωθεί ακόμη και σήμερα να σκεφτούμε για κάποιες καθόλου ασήμαντες ιστορικές πλευρές.

Κατά πρώτο λόγο ο αντιφασισμός των Μαύρων Μονάδων διακρίνεται για τον έντονα νεανικό, προλεταριακό, ίσως και απλοϊκό χαρακτήρα τους, που είναι όμως σε θέση να αντιληφθεί το εύρος του εθνικοσοσιαλιστικού κινδύνου και να προσπαθήσει να τον αντιπαλέψει. Η απόπειρα συγκρότησης μιας αντιφασιστικής, ελευθεριακής και επαναστατικής οντότητας από τα κάτω, είναι ένα από τα πιο σημαντικά κληροδοτήματα των Μαύρων Μονάδων, εντάσσοντας αυτές τις ομάδες στο πλαίσιο της ευρύτερης ιστορίας του αναρχισμού. Κατά δεύτερο λόγο, είναι αναγκαίο να θυμόμαστε ότι οι Μαύρες Μονάδες συντήρησαν εκείνη τη μαχητική και πολιτική κληρονομιά που υπήρξε θεμελιώδης για τη δραστηριότητα των εξόριστων στην Ισπανία γερμανών αναρχοσυνδικαλιστών, ενωμένων στους DAS κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου.

Επιβάλλεται επίσης μια πιο γενική σκέψη, σχετικά με τη σημασία των Μαύρων Μονάδων όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο σήμερα αντιλαμβανόμαστε και αφηγοούμε την ιστορία. Ο ιστορικός Enzo Traverso έγραψε ότι, η αρχή του 21^{ου} αιώνα χαρακτηρίζεται από μια «έκλειψη των ουτοπιών», κάτι που σηματοδοτεί τη σημερινή επανεργοποίηση του παρελθόντος. Μια επανεργοποίηση που κυριαρχείται ολοένα και περισσότερο από τη μνήμη, εννοούμενη σαν ένας λόγος αφομοιωτικός και μετα-ιστορικός, ικανός να παρεμβαίνει στον δημόσιο χώρο, έχοντας δύο μορφές, που αν και διαφορετικές, συνυπάρ-

χουν. Από τη μια πλευρά οι τόποι της μνήμης φετιχοποιούνται, γίνονται αντικείμενα μιας νοσταλγικής κουλτούρας, από την άλλη η μνήμη προσλαμβάνει τη μορφή ενός συμπονετικού ανθρωπισμού, προσθήκη και συμπλήρωμα ενός αντιολοκληρωτισμού φιλελεύθερης μήτρας. Έτσι, ο 20^{ος} αιώνας χάνει το ιδεαλιστικό του βάρος και γίνεται ένας αιώνας μιας βουβής και κτηνώδους βίας, εντός της οποίας αναδεικνύεται μία και μόνο μορφή άξια προσοχής και συμπάθειας, «πλήρους» ηθικής αξίας: το θύμα, εννοούμενο σαν μια ανώνυμη, σιωπηλή και απούποκειμενοποιημένη μορφή, που τώρα πια μοιάζει να κυριαρχεί στον χώρο της ιστορικής αναπαράστασης. «Φαίνεται λες και η ανάμνηση των θυμάτων να μην μπορεί να συνυπάρχει με εκείνη των αγώνων τους», υποστηρίζει σχετικά ο Traverso.

Εγκαινιάζεται έτσι μια αφήγηση περί του «τέλους της ιστορίας», ένα είδος «εποχής των θυμάτων» μεταχρυσωμένης μήτρας, στην οποία τον ρόλο της ενοποιητικής αφήγησης αναλαμβάνει η μνήμη της Shoah, θεωρούμενη σαν ένα είδος πολιτικής θρησκείας και σαν μια πολιτική της αναπαράστασης, της εκπαίδευσης και της μνήμης, χρησιμοποιούμενη με παιδαγωγική πρόθεση από τις δημόσιες αρχές. Αυτό καθαυτό, δεν θα συνιστούσε πρόβλημα, αφού η θέση, βάσει της οποίας δεν πρέπει να ξεχνάμε την εξόντωση των εβραίων εφόσον παρόμοια φαινόμενα δεν επαναλαμβάνονται, αυτή καθαυτή δεν είναι καθόλου λάθος. Αντιθέτως το πρόβλημα συνίσταται στον συνεπαγόμενο μετασχηματισμό της Shoah σε πρωταρχικό παράδειγμα της δυτικής μνήμης, στην οποία συμπυκνώνονται οι μνήμες όλων των άλλων μορφών βίας. Γεννιέται έτσι ένα λόγος που απολυτοποιεί, αποενοσιολογεί και παραδόξως αναισθητοποιεί και καθιστά κοινότοπο το ίδιο το γεγονός της Shoah. Η ιστορία μετασχηματίζεται λοιπόν σε μια μαγική αντιπαράθεση μεταξύ δημίων και θυμάτων και διαμορφώνεται μια συνολική θυματοποίηση της ίδιας της ιστορίας, αφού «η μνήμη του γκου-

λάγκι ακιρώνει εκείνη της επανάστασης, η μνήμη της Shoah αντικαθιστά εκείνη του αντιφασισμού, οι μνήμες της δουλείας εξαλείφουν εκείνη του αντιαποικιακού αγώνα», η μνήμη του ισπανικού εμφυλίου πολέμου δεν είναι πλέον εκείνη των αντιφασιστών μαχητών, αλλά εκείνη των θυμάτων και από τις δύο πλευρές. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτει ένας ορίζοντας στο εσωτερικό του οποίου δεν υπάρχουν πλέον διαφορετικές σημασίες και προθέσεις, αλλά μόνο το αξιολύπητο και παθητικό θύμα. Έτσι, στην ιστορική συνείδηση όπως και στον δημόσιο λόγο, μοιάζει να εξαφανίζεται η διάσταση της χειραφέτησης που κατακτιέται και δεν παραχωρείται.¹²⁶

Σε αντίθεση με αυτή την αφήγηση, την τόσο διαδεδομένη σήμερα, βρίσκω αναγκαίο να υποστηρίξω ότι η ιστορία δεν αποτελείται μόνο από θύματα και δήμιους, αλλά και από ιδανικά, αξίες, προτάγματα, για τα οποία αγωνίζονται τα άτομα. Οι αγωνιστές των Μαύρων Μονάδων ήταν ακτιβιστές που προσπάθησαν να καθορίσουν το μέλλον τους και γι' αυτό υπέστησαν τον θάνατο και τον εγκλεισμό, αλλά δεν υπήρξαν ποτέ παθητικά θύματα. Η θυματοποίηση της ιστορίας έχει ως αποτέλεσμα να θεωρείται ότι όλες οι προσπάθειες αλλαγής του υπάρχοντος και της ατομικής και συλλογικής χειραφέτησης καταλήγουν άσχημα, ότι δεν υπάρχει οδός διαφυγής, αφού το άτομο είναι θεμελιωδώς αδύναμο και συνεπώς δεν μπορεί να εξεγείρεται ελπίζοντας ότι θα έχει επιτυχία, αλλά απλώς εύχεται να μη γίνει θύμα. Οι Μαύρες Μονάδες, αντιθέτως, δείχνουν ότι, ακόμη και στις πιο δύσκολες καταστάσεις, είναι δυνατή η επιλογή της δράσης. Πάντοτε.

¹²⁶ Βλ. Enzo Traverso, *Il secolo armato. Interpretare le violenze del Novecento*, Feltrinelli, Μιλάνο, σ.169-188.

Παράρτημα

Herman Ritter

*Το τραγούδι των Μαύρων Μονάδων*¹²⁷

Ελευθερία και ψωμί
Κατάρρα και δάκρυα
Οργή και κόκκινο
Αυτή είναι η επιθυμία μας
Εμείς οι Μαύρες Μονάδες
Τα πιο πυρακτωμένα κύματα της φωτιάς
Καταιγίδα και εξέγερση
Εμείς οι Μαύρες Μονάδες
Σιλαβιά και χλευασμός
Η ζωή μας
Η επανάσταση
Διαβόητη λαχτάρα
Εμείς οι Μαύρες Μονάδες
Το μέτρο είναι στα ύψη
Τολμηροί όπως τα γεράκια
Διώξτε τη χολέρα μας
Ο δήμιος και η κρεμάλα
Εμείς οι Μαύρες Μονάδες
Στο χέρι μας
Εργάτριες μέλισσες

¹²⁷ Από το «Junge Anarchisten», vo 3, 1931, στο Ulrich Linse, *Die "Schwarzen Scharen". Ein antifaschistische Kampf Organisation deutscher Anarchisten*, «Archiv für die Geschichte des Widerstands und der Arbeit», vo 9, Germinal-Verlag, 1989.

Εργοστάσιο και γη
Δάσος και μηχανές
Τιμωροί για τους
Φτωχούς που ζουν στερημένα
Λόγω της τυραννίας
Αγωνιζόμαστε και πεθαίνουμε
Εμείς οι Μαύρες Μονάδες
Μαύρες όπως η αθλιότητα
Οι σημαίες μας
Πρέπει να θυμόμαστε επίσης
Ότι ο θάνατος είναι σκοτεινός
Εμείς οι Μαύρες Μονάδες...

*Κατευθυντήριες γραμμές της Μαύρης Μονάδας της ζώνης Βερολίνο-
Βρανδεμβούργο*¹²⁸

- 1) Η Μαύρη Μονάδα είναι μια αντιφασιστική οργάνωση των επαναστατών εργαζομένων.
- 2) Αναγνωρίζει ανεπιφύλακτα την *Prinzipienerklärung des Syndikalismus* [Διακήρυξη των αρχών του συνδικαλισμού] και τις οργανώσεις της, τη *Freie Arbeiter Union Deutschlands* (Anarcho-Syndacalisten) [FAUD] και τη *Syndakalistische anarchistische Jugend Deutschlands* [SAJD].
- 3) Πρέπει να θεωρείται σαν *Ergänzungsorganisation* [Ολική οργάνωση] αμφότερων των προηγούμενων κινήσεων και ταυ-

¹²⁸ Richtlinien der Schwarzen Schar Bezirk Berlin-Brandenburg [Κατευθυντήριες γραμμές της Μαύρης Μονάδας της ζώνης Βερολίνο-Βρανδεμβούργο], δημοσιευμένες στο «Mitteilungsblatt der Schwarzen Schar Antifascistische Vereinigung revolutionärer Arbeiter», no 3, 1930.

τοχρόνως σαν ένας σχηματισμός άμυνας εναντίον του φασισμού και των εχθρών του αναρχοσυνδικαλισμού.

4) Βλέπει συνεπώς ως καθήκον της κατά πρώτο λόγο την προπαγάνδα μέσω του λόγου και των γραπτών εναντίον του φασισμού όλων των ειδών και υπέρ του ελευθεριακού σοσιαλισμού.

5) Κάθε εργαζόμενος και εργαζόμενη μπορεί να γίνει μέλος της Μαύρης Μονάδας.

6) Η οργάνωση της Μαύρης Μονάδας είναι ομοσπονδιακού τύπου. Οι ομάδες αποτελούν τη βάση. Οι ομάδες αποτελούνται από οκτώ άτομα. Αν σε αυτά προστεθούν άλλα τέσσερα πρόσωπα, δημιουργείται μια νέα ομάδα. Οι λειτουργοί της ομάδας είναι ο *Gruppenführer* [Επικεφαλής της ομάδας] και ο *Untergruppenführer* [επικεφαλής της ομάδας στήριξης]. Τρεις ομάδες φτιάχνουν έναν *Abteilung* (Abt.) [Τομέα], που επιλέγει από τις γραμμές του έναν *Abteilungsführer* (Abtf.) [Επικεφαλή του τομέα]. Τέσσερεις τομείς ενώνονται σε μια *Hundertschaft* (HS) [Ενιαία Μονάδα]. Ο *Hundertschaftsführer* (Hfs.) [Επικεφαλής της Ενιαίας Μονάδας] επιλέγεται μόνο από τους *Abteilungsführer*. Οι *Hundertschaftsführer* των ζωνών αποτελούν την *Geschäftsleitung* (Gesch.Ltg.) [Διεύθυνση].

7) Κάθε λειτουργός είναι πάντοτε ανακλητός, κάθε στιγμή. Γι' αυτό απαιτείται η απλή πλειοψηφία της συνέλευσης της ομάδας, του τομέα ή της ενιαίας μονάδας.

8) Η συνδρομή καθορίζεται στα 50 πφένιχ τον μήνα και πρέπει να δίνεται την πρώτη εβδομάδα του μήνα στον επικεφαλής της ομάδας. Επιπλέον καθορίζεται για κάθε νέο μέλος μια συνδρομή εισόδου στα 25 πφένιχ.

9) Ο αποκλεισμός ενός μέλους της ομάδας μπορεί να συμβεί όταν αυτό παραβιάζει τις ειλημμένες αποφάσεις ή τις αρχές ή

όταν η συμπεριφορά του είναι βλαβερή ή ελάχιστα ασφαλής για την οργάνωση.

10) Η διάλυση της οργάνωσης μπορεί να συμβεί μόνο σε μια συνέλευση που έχει συγκληθεί δεκατέσσερις ημέρες πριν από όλα τα μέλη και αποφασίζεται με την πλειοψηφία των δύο τρίτων. Όλοι οι πόροι της Μαύρης Μονάδας ανήκουν δικαιωματικά σε αυτή την περίπτωση στη FAUD και τη SAJD.

«... Ολοκληρώνοντας τον σύντομο πρόλογό μου σε αυτό το δοκίμιο του Μπερναρντίνι, θα ήθελα να επαναλάβω την κοινή μας άποψη ότι η ιστορία δεν αποτελείται μόνο από θύματα και δήμιους, αλλά και από ιδεώδη, αξίες, προτάγματα, για τα οποία οι άνθρωποι μάχονται. Η ιστορία πρέπει να βγει από τα τείχη των πνευματικών και φυσικών περιορισμών της ακαδημίας, πρέπει να βρει τη δύναμη να μιλήσει για τους αγωνιστές, τους ακτιβιστές που προσπάθησαν να καθορίσουν οι ίδιοι το μέλλον τους. Η ιστορία δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι μόνο εκείνη των νικητών, η ιστορία μας είναι εκείνη των Μαύρων Μονάδων, των Arditi del Popolo και τόσων άλλων μικρότερων ή μεγαλύτερων ομάδων που στη διάρκεια του 20ου αιώνα μας δίδαξαν με τη δράση τους ότι ακόμη και σε πολύ δύσκολες συνθήκες είναι δυνατό να επιλέγεις να μην αναθέτεις σε κανέναν το φαντασιακό και την οικοδόμηση ενός καλύτερου μέλλοντος»

Andrea Staid